

Tallinna Ülikool

Loodus- ja terviseteaduste instituut

Rekreatsiooni osakond

Marko Slastinovski

**Turism ja kohalik kogukond Karula
rahvuspargis: võrdlusuuring läbi kahe
aastakümne**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: PhD Mart Reimann

Tallinn 2017

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks.

Mina, Marko Slastinovski (sünnikuupäev: 29.01.1990)

1. annan Tallinna Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Turism ja kohalik kogukond Karula rahvuspargis: võrdlusuuring läbi kahe aastakümne“ mille juhendaja on PhD Mart Reimann, säilitamiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Ülikooli Akadeemilise Raamatukogu repositooriumis.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

RESÜMEE

Turism ja kohalik kogukond Karula rahvusparkis: võrdlusuuring läbi kahe aastakümne

Marko Slastinovski

Bakalaureusetöö

Tallinna Ülikool, Terviseteaduste ja Spordi Instituut, 2017

Karularahvusparki Lõuna-Eestiskülastabaastasligikaudu 55 000 inimest. Eestiviierahvusparki hulgas on Karula külastatavus ühe parki alalise elaniku kohta üks kõrgematest. Käesolevas töös küsitleti inimesi, kelle kodu on Karula piirides eesmärgiga saada parem ettekujutus kohalike elanike suhtumisest turismi ja selle arendamisega seotud probleemidesse.

Uuringu eesmärgiks oli teada saada, milline on turismitegevuse hetkeseis Karula rahvusparkis, sealhulgas selgitati välja populaarseimad vaatamisväärsused, sihtkohad ning külastatavus. Uuriti ka kohalike elanike suhtumist rahvusparki haldavate institutsioonide tegevusse ja suhtumist turistidesse. Saadud tulemusi võrreldi varasemate sarnase eesmärgiga tööde tulemustega.

Tööraames uuriti ankeetküsitluse teel 70 Karularahvusparki kohalikele inimesele koguarvamust. Tegemine on empiirilise uurimusega, mille käigus kasutati niiki kvalitatiivset kui kvantitatiivset uurimismeetodit.

Uuringust selgus, et kuigi Karula üldisemajandustegevuse elavnemise taustal on turismiosakaala aastate jooksul mõnevõrra langenud, on kohalike elanike suhtumine rahvusparki varasemate küsitlustega võrreldes samal määral positiivne või isegi parem. Peamisteks külastajate tegevusteks on korilus, matkamine ja kohaliku looduse ning kultuuripärandi tutvumine.

Vähenenud on loodust kahjustavate mõjurite mõju. Põhilist probleemide nappimist väljakuulutatud kohalike turismiettevõtjate vähesusest, elanike madal aktiivsus, turismitegevuse hooajalisust ning finantseerimise raskusi. Võrreldes varasemaga, ollakse rohkem kursis ametkondade tegevusega, kuid nende gaasovitakse veelgi tõhusamat koostööd.

Sellel põhjal on selgunud, et kohalike elanike arv on suurenenud ja nende arv on suurenenud. Kohalike elanike arv on suurenenud ja nende arv on suurenenud. Kohalike elanike arv on suurenenud ja nende arv on suurenenud.

Võtmesõnad: Karularahvuspark, kohalikkogukond, turism, looduskaitseala.

ABSTRACT

Tourism and local community in Estonian Karula National Park: Comparative study over two decades

Marko Slastinovski

Bachelor's Thesis

Tallinn University of Health Sciences and Sports, 2017

Karula National Park in southern Estonia attracts about 55,000 visitors annually. Among the five Estonian national parks, Karula NP has the second highest attendance per park resident ratio. The aim of the current study is to obtain a better understanding of what attitudes locals hold regarding development of the tourism industry in the park, what relations they have with the national park's managing institutions, and what they think of as the most pressing associated problems. Because similar surveys have been conducted in Karula NP in the past, we are able to gain insight into how these attitudes have changed over the last two decades. In addition, we were interested in what the most popular attractions and services in the park are.

The primary aim of the study was to find out what the current status of tourism activities in Karula National Park is. The secondary aim was to find out the most popular tourist attractions, destinations, and the number of tourists visiting the national park. The mindset of the local people concerning national park management and their attitude towards tourists was also investigated. The obtained data was compared with the results of previous studies with similar objectives.

The survey shows that although the share of economic activity in the Karula region brought in by the tourism industry has fallen slightly over the past years, the overall attitude of the local population towards the role of the national park remains positive and has held steady or even improved. As main tourist attractions one lists visiting local natural- and cultural heritage sites as well as outdoor activities such as picking mushrooms and gathering wild berries.

The responders to the survey noted a reduction of occurrences, where visitors have caused or inflicted environmental damage in the park. As key challenges, responders listed a shortage of tourism businesses, low activity of local residents, the seasonal nature of the tourism business, and difficulty of acquiring credit to grow business.

Compared to the previous surveys, local residents appear to be more familiar with the role and activities of the park authorities, but they continue to look for more effective cooperation. The need to review potentially outdated park regulations including nature conservation laws, which locals feel in some instances are unnecessarily restrictive and curtail local business activity also came up. It can be concluded that tourism continues to have a positive impact on the lives of local residents in Karula NP, and that the future outlook is positive as the attitudes of the local population towards the park continue to improve.

Keywords: Karula National Park, local community, tourism, nature conservation area.

Contents

RESÜMEE	3
SISSEJUHATUS	7
1. TEOORIA	8
1.1 Mõisted	8
1.2. Kohaliku elanikonnaga suhtest rahvusparkide ja loodushoiuga maailma ajaloo näitel.	9
1.3. Eesti rahvusparkide eel- ja saamislugu.	12
1.4. Karula rahvuspargi osa Eesti rahvusparkide süsteemis.	14
1.5. Karula rahvuspargi külastatavus aastatel 2013 - 2016.	16
2. METOODIKA	18
3. Küsitluse tulemused ja analüüs	19
3.1 Vastanute üldiseloostus	19
3.1.1 Vanuseline jaotus	19
3.1.2 Geograafiline jaotus	20
3.1.3 Haridustase	20
3.1.4 Tegevusalad	21
3.2 Kohalike suhtumine külastajatesse ja turismi	22
3.2.1 Rahvuspargi peamised külastamise põhjused	23
3.2.2 Populaarseimad kohad ja vaatamisväärsused rahvuspargis	24
3.3 Turismimõju Karula rahvuspargile	24
3.3.1 Turismimõju piirkonnale	24
3.3.2 Turismimõju kohalikele elanikele	25
3.4 Turismi arendamine Karula rahvuspargis	26
3.4.1 Kohalike elanike teadlikkus ja sõltuvus turismist	26
3.4.2 Kohalike huvi turismi arendamisel	29
3.4.3 Takistused turismiga tegelemisel	29
3.4.4 Koostöö kohalike ametkondadega	31
3.5 Kohalike informeeritus rahvuspargi tegevustest	32
3.5.1 Peamised infoallikad	32
3.6 Kohalike elanike üldine heaolu	33

3.6.1 Piirangutest tulenevad takistused	33
3.6.2 Majanduslik kasu kohalikele elanikele	34
4. Võrdlus 1998. ja 2005. a. küsitluste tulemustega	36
4.1 Leibkondade arvu võrdlus	36
4.2 Vastajate üldiseloostus võrdlus	36
4.3 Suhtumine looduskaitse	37
4.4 Informeeritus Karula rahvuspargi administratsiooni tegevusest	40
4.5 Elanikkonna suhtumine turismi arengusse ja turistidesse	41
5. Karula haldamine ja arengu perspektiivid	44
KOKKUVÕTE	49
KASUTATUD KIRJANDUS	50
LISA 1	52

SISSEJUHATUS

Maaailma esimeseks rahvuspargiks arvatakse USAs 1872. a. loodud Yellowstone'i rahvusparki. Kuigi Yellowstone pargi pindala on pea 1/4 kogu eesti pindalast, kusjuures pargi enda territooriumil alaline asustus puudub (v.a. pargi hooldusega seotud töötajad), siis ümbritsevate alade elanikele on rahvuspargi mõju suur ning sugugi mitte alati lihtsalt mõistetav. Näiteks on probleemiks ameerika piisonite hooajaline ränne pargist välja ümbritsevatele rohumaadele, millega seostatakse brutselloosi levi kodukariloomade hulgas (Brown 2010). Samas ei saa alahinnata Yellowstonepargi positiivset rolli kui tähtsat turismimajanduse mootorit, mis oma mitme miljoni külastajaga aastasgaranteerib regioonis paljusid töökohti. Teiseks näiteks võib tuua Uus-Meremaa, kus turismist teenitud tulu moodustab 10% kogu riigi valuutasissetulekust, kuid kus on viimasel ajal täheldatud pingeid looduskaunite piirkondade põlisasukate ja üha suureneva arvu valiskülastajate vahel (Wray et al., 2010). Nende vastakate tegurite vahel kompromissi otsimine ja leidmine on nii kohalike poliitikute kui ka uurijate ja looduskaitsete pidev ülesanne.

Eesti suurusjärgu võrra väiksemaid maastape arvestades on rahvusparkidega seotud majanduslike ja muude mõjurite intensiivsus ja ulatus muidugi tagasihoidlikum. Kuid sellele vaatamata on eksisteerivad probleemid oma sisu poolest paljus sarnased sellega, mis mujal maailmas täheldatud. Ka meil on tegemist tihti kompromissidega positiivsete ja negatiivsete mõjurite vahel. Seega on tähtis teada kuidas kogukond suhtub rahvusparki ja selle külastajatesse.

Erialakirajnduses on ilmunud terve rida uurimusi, kus vaadeldakse turismi mõju kohalikule kogukonnale (e.g. Andereck, Valentine, Knoph, & Vogt, 2005; Brunt & Courtney, 1999; Green, 2005; Kaltenborn, Andersen, Nelleman, Bjerke, & Thrane, 2008; Simpson, 2009). Rida autoreid on näiteks märkinud, et teatud turismiga (eriti rahvusvahelise turismiga) kaasnevad aspektid võivad häirida kohaliku elanikkonna traditsioonilist tegevust (Dustin et

al., (1987), Warson, 2000). Hiljuti on hakatud rohkem rakendama kvalitatiivsetele ja kvantitatiivsetele hinnagutele rajatud uurimismeetodeid nagu näiteks kohalikelt elanikelt kogutud intervjuud jaankeetküsitlused, loendused jne. eesmärgiga saada parem ettekujutus turismi mõjust kogukonnale ja selle majanduslikule, sotsiaalsetele ja kultuurilisele enesehinnangule (Cloke & Perkins, 1998; Williams & Patterson, 1999). Vastavaid uuringuid Karula rahvusparkis turismi ja kogukonna suhetes on teostatud alates 1998 aastast, mil toimus esimene süstemaatiline uuring “Kombed, keel, identiteet, traditsiooniline elulaad ja suhtumine looduskaitse Karula rahvusparkis”. 2006. aastal viidi läbi teine uuring milles küsitleti kohalikke elanikke, et selgitada kuidas nad tajuvad parki mõju enda igapäeva tegemistes ja kui palju see neid häirib või aitab. Käesoleva töö eesmärk on teostada kõiki tähtsamaid aspekte hõlmav kordusuuring, mille alusel saaks hinnata muutusi ja teha ka laiemaid järeldusi. Küsimustiku koostamisel on järgitud põhiliselt 2006. a. uuringut v.a. identiteediga seotud osa.

1. TEOORIA

1.1 Mõisted

Rahvuspark on kaitseala, mis on moodustatud looduse, maastike, kultuuripärandi ning tasakaalustatud keskkonnakasutuse säilitamiseks, kaitsmiseks, taastamiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks. (Eesti Entsüklopeedia)

Looduskaitseala on kaitseala, mis on moodustatud looduse säilitamiseks, kaitsmiseks, taastamiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks. Looduskaitseala võimalikud vööndid on loodusreservaat, sihtkaitsevöönd ja piiranguvöönd. (Eesti Entsüklopeedia)

Turism on reisimine väljapoole igapäevast elukeskkonda ehk tavakeskkonda ja viibimine seal mitte kauem kui 12 järjestikust kuud puhkuse, äri või muul eesmärgil. (Riigiteataja)

Kogukond on enamasti territoriaalselt määratletud inimeste kooslus, keda ühendavad näiteks ajalugu, sugulussidemed, ühistegevus, ühesugused väärtused ja eluviis. Tavaliselt moodustavad kogukonna lähestikku elavad inimesed, ent kogukond võib olla ka suurem hulk inimesi, kel on midagi ühist, näiteks rahvus, ideoloogia, huvid. (Vikipeedia)

Leibkond koos elavad inimesed, kellel on ühine kodune majapidamine (ühine eelarve ja toit), samuti on leibkond üksikult elav inimene. Leibkonna mõiste on lähedane perekonna mõistele, kuid erinevalt perekonnast võib leibkond olla ka üheliikmeline ning sinna võib kuuluda mittesugulasi. (Statistikaamet)

Ökoturism on keskkonda säästev ja silmaringi avardav reisimine ja suhteliselt puutumatu loodusega alade külastamine, eesmärgiga nautida loodust ja sellega seonduvaid kultuurilisi väärtusi nii möödanimisest kui ka tänapäevast. Ökoturism edendab loodushoidu, omab madalat külastajate mõju ja kannab kohaliku elanikkonna jaoks tulutoovat sotsiaalmajanduslikku komponenti (Ceballos-Lascurain 1996).

1.2. Kohaliku elanikkonnaga suhtest rahvusparkide ja loodushoiuga maailma ajaloo näitel.

Tänapäevases mõttes looduskaitsealade eelkäijaks võib pidada erinevate religioonide ja uskumustega seotud pühapaiku, mis tekkisid tuhandeid aastaid tagasi Indias, Hiinas, Nepaalis, Põhja-Euroopas (Tõnnisson 2014). Kuigi ajaloolised andmed sedalaadi sündmuste kohta on tihti puudulikud, võib siiski kujutada ette, et pühapaikade olemasolu eeldas ka kohalike inimeste toetust ja kaasabi. Ka pühapaiku külastavad usukummardajad

olid kohalike elanikega mitmetes suhetes, mida võib kaudselt võrrelda turismiga tänapäeval.

Paljud riigid peavad looduskaitse algaastaks esimest seaduslikku piirangut mõne loodusvaru kasutamisele (Tõnnisson2014). 2009. a. tähistas oma 600. aastapäeva Belovežje-Bialowieža ürgmetsakaitseala, mille alguseks loetakse 1409. aastal Poola kuningas Wladislaw II Jagiello poolt selles piirkonnas välja kuulutatud jahikaitseala. Kuninga keelu kohaselt tohtis piisonitele, hirvedele ja metssigadele jahti pidada ainult tema ja Leedu suurvürst Vytautase (Wladislaw II onupoeg) loal, mis kohalike elanike vaatepunktist oli arvatavasti mitte just soovitatav olukord. Samas ehk just tänu nimetatud jahikeelule on Valgevene Vabariigi ja Poola Vabariigi vahel asuv piiriülene kaitseala siiani suurim looduslik elupaik IUCN Punasesse raamatusse kantud euroopa piisonile pürg'ile (Rohtmets 2012).

Kaasaegses mõistes looduskaitsealased ideed hakkasid levima alles 19. sajandi algul, mil rahvusvahelist arengut selles vallas kujundasid kõige rohkem Saksamaa ja Ameerika Ühendriigid. Saksamaal võeti loomakaitseseadus vastu 1830. a. (Preisimaal 1838. a.) ning loodi teisigi elus,- kui eluta looduse uurimise- ja kaitsmisega tegelevaid organisatsioone. Näiteks on teada, et 1836. aastal võeti üldsuse nõudel kaitse alla Bonni linna lähedal asuva Siebengebirge mäestiku Drachenfelseni maaliline kalju, mida ähvardas häving seoses kaevustegevusega.

1875. aastal asutati Saksa linnukaitse ühing ja 1878. aastal kiideti heaks linnukaitseseadus. Samal aastal kirjutas Ernst Friedrich Karl Rudorff (18.01.1840-31.12.1916) essee „Moodsa elu suhetest loodusega“, millega juhtis teadlaskonna ja üldsuse tähelepanu vajadusele kaitsta eluta looduse objekte. E.F.K. Rudorff oli Saksa helilooja ja muusikaõpetaja, kes võttis südameasjaks ka looduse kaitsmise. Ta propageeris ideed, et peale üksikute loodusmälestiste tuleb kaitsta ka suuri maa-alasid. 1888. a. võttis Rudorff esimesena kasutusele mõiste looduskaitse ja loodusmälestiste hooldus. 1906. aastal loodi Preisimaal

riiklik asutus, mis pidi korraldama ja organiseerima Preisi loodusmälestiste kaitset (Tõnisson2014).

Ameerika Ühendriigid täiendasid looduskaitset ideedega rajada rahvusparke ja kaitsta metsikut loodust. Rahvuspark on loodusala kõrgeim kaitseaste. Rahvuspargi loomisele esitatud nõuded on nii kõrged, et enamasti viiakse ka tänapäeval looduskaitset ellu looduskaitsealade kaudu. 1872. aastal kirjutas president Ulysses S. Grant alla seadusele rajada Yellostone'i rahvuspark- esimene rahvuspark maailmas, mis kuulub UNESCO maailmapärandi nimistusse. Euroopa esimesed 9 rahvusparki loodi Rootsis aastal 1909. Suurim esimestest (pindala 1280 km²) oli Stora Sjöfalleti rahvuspark Norrbotteni maakonnas.

1883.aastal asutati Ameerika ornitoloogide liit, mille ülesandeks oli töötada välja linnukaitseadus ja korraldada lindude kaitset ka rahvusvahelisel tasandil. 1886. aastal loodi USA-s metsaamet. 1906.aastal kirjutas president Theodore Roosevelt alla mälestusmärkide kaitse seadusele, mille alusel kuulutati teaduslikku või ajaloolist huvi pakkuvad maastikuosad rahvusmonumentideks. USA president võib rahvusmonumendi välja kuulutada ka ilma Kongressi heakskiiduta. Esimeseks rahvusmonumendiks sai Wyomingi osariigis asuv looduslik kivitorn Devil's Tower (Kuradite kants). 1916. a. loodi Ameerikas rahvusparkide teenistus (Tõnisson 2014).

20.sajandi alguses hakkas elavnema riikidevaheline koostöö. 1902.aastal Pariisis allkirjastati 12 Euroopa riigi poolt rahvusvaheline konventsioon põllumajandusele kasulike lindude kaitseks. Tähelepanuväärne oli konventsiooni juures see, et linde otsustati kaitsta mitte harulduse või teadusliku väärtuse pärast, vaid selle pärast, et nad olid abiks põllumeestele kahjurite hävitamisel. 1909. aastal toimus Pariisis esimene rahvusvaheline maastikukaitse kongress.

1913.aastal toimus Bernis esimene rahvusvaheline looduskaitse konverents, kus oli

esindatud 17 riiki ja peateemaks rahvusvahelise koostöö arendamine looduskaitstes. Kongress toimus Šveitsi loodusteadlase Paul Sarasini (11.12.1856- 17.04.1929) algatusel (Tõnisson2014).

Praeguseks ajaks on väljakujunenud olukord, kus tähtsamate looduslike objektide kaitse on riiklik ülesanne. Samas on tihti rahvusparkidel jm. loodushoiu objektidel ka oluline roll kui turismi objektidel. Seega vajab jätkuvalt tähelepanu ja uurimist loodushoiu ja inimtegevuse vaheline tasakaal.

1.3. Eesti rahvusparkide eel- ja saamisloogu.

Aastast 1297. pärineb huvipakkuv ajalooline dokument, milles Taani kuningas Erik VI Menved piiras metsaraiet ja puusöe põletamist neljal Tallinna lähisaarel: Aegnal, Naissaarel, Suur- ja Väike-Paljassaarel. Kuninga loal võis seal puid langetada üksnes Tallinna linna ja lossi tarbeks, kusjuures keelust üleastujad kuulutati lindpriiks, mis sisuliselt võrdus surmanuhtlusega (Tõnisson 2014). Sellise drastilise raiekeelu eesmärk oli alal hoida saarte metsi kui vajalikke meremärke, kuid kaudselt aitas see kindlasti kaasa ka loodushoiule. Võib väita, et alates keskajast olid kõik kaudselt või otseselt looduse säästmisega seotud riiklikud korraldused - enamasti oli tegemist, kas metsaraiet või kalapüükipuudutavate regulatsioonidega - pigem motiveeritud parasjagu Eestis valitseva välisvõimu majanduslikest ja muudest huvidest, kui kohaliku elanikkonna vajadustest. Kohalikud kirikuõpetajad ja ka tarkav teadlaskond püüdsid tõsta rahva teadlikust loodushoiu vajalikkusest. Huvitav on ehk samuti märkida, et esimesed pargid rajati Eestis mõisate ja kirikute ümbruses. 19.-20. sajandi vahetusel oli Eestis umbes 1500 mõisa- ja kirikuparki, 50 linnaparki ja 200 taluparki.

1792.a. asutati Riias Liivimaa Üldkasulik ja Ökonoomiline Sotsieteet, mis 1813.aastal viidi üle Tartusse, kus tegutses kuni 1941.aastani. Sotsieteedi juurde asutati 1853.a. Eesti

Looduseuurijate Selts (ELUS), millest omakorda kujunes Baltimaade vanim pidevalt tegutsenud teaduslik selts. Seltsi esimeseks esimeheks oli Tartu Raadi mõisa omanik Carl Eduard von Liphardt ning liikmeteks toonase Tartu Ülikooli mitmed õppejõud. Selts seadisendale eesmärgiks edendada looduse uurimist ja kaitset. Alates aastast 1878 kuulus ELUS Tartu Ülikooli juurde ja 1946.aastast on ELUS Eesti Teaduste Akadeemia juurde kuuluv ühiskondlik loodusteaduslik organisatsioon. ELUS üheks valjapaistvamatest liikmetest oli maailmas tuntud baltisaksa päritolu loodusteadlane Karl Ernst von Baer (28.02.1792-28.11.1876), kes oli sündinud Järvemaal Piibe mõisas. Von Baer sooritas 1851-1852 Tsaari-Venemaa Riigivarade Ministeeriumi rahastamisel viis retke Peipsile ja Läänemerele, kus ta muuhulgas selgitas Pepsi latika arvukuse vähenemise põhjuseid. Uuringute põhjal esitas ta Riigivarade Ministeeriumile ettepanekud Pepsi latikavarude taastamiseks, mis ka 1859.aastal kinnitati.

Analoogseid ettepanekuid eluta looduse kaitseks tegi Kammeri mõisas Tartumaal sündinud baltisakslasest Peterburi Teaduste Akadeemia akadeemik, geoloog Gregor von Helmersen (11.10. 1803-15.02.1885). Helmersen uuris mandrijäätumist Eesti aladel ja tuli järeldusele, et rändrahnud tuleks võtta kaitse alla kui olulised mälestusmärgid jääajast. 1879.aastal esines ta vastavasisulise ettekandega Tartu Looduseuurijate Seltsis. Aastakümned hiljem, 1937.a. võeti esmakordselt looduskaitse alla Eesti suurim rändrahn Ehalkivi, mis asub Lääne-Viru maakonnas Viru-Nigula vallas (Tammiksaar 2014).

Vaatamata üsna pikalt teada olevale eelloole, loetakse Eesti looduskaitse pool-ametlikuks alguseks siiski alles aastat 1910, mil alustati Vaika saarte linnukaitseala moodustamist (Baltikumis esimene). Seega 2010. a. tähistati Eesti looduskaitse saja-aasta juubelit. Vaika saarte linnukaitseala omakorda sai alguse 1909.a. Riia Looduseuurijate Ühingu liikmete Karl Reinhold Kupfferi ja linnustiku uurimise eestvedaja Ferdinand Erdmann Stolli mõttest rajada Vilsandi saarele bioloogiajaam. 30.augusti 1909.a. kiideti Riia LÜ koosolekul idee heaks. 1910.a. rakendati Kihelkonna alevikus (Rootsiküla mõisa hoonetes) bioloogiajaam tööle. Juhatajaks määrati Riist pärit looduseuurija Robert Streiff. Asjaajamiste kõrvalt

alustas Streiff kohe Läänemere elustiku ja merekeskkonna uuringuid millega kaasnesid välitööd merel, mis saidki talle kahjuks saatuslikuks. 08.augustil 1910.a. korralistel välitöödel Kihelkonna lähel Robert Streiff uppus. Edukalt alanud mereuuringud katkesid ja järgnevatel aastatel tegeldi Kihelkonna bioloogiajaamas põhiliselt linnustiku uurimisega F.E.Stolli eestvedamisel. 1910.a.rajati aga Vilsandi saare majakavahi Artur Toomi algatusel ja Riia Loodusuurijate Ühingu toetusel Vaika linnukaitseala. Põhjus, miks eestvedajaks oli just Riia LÜ aga mitte ELUS oli selles, et tollel ajal jagunes Eesti halduslikult Vene Tsaaririigi kahe kubermangu, Eestimaa ja Liivimaa kubermangu vahel ning Saaremaa koos läänepoolsete Vilsandi saare ja Vaika saarestikuga olid Liivimaa kubermangus omaette Kuressaare kreisi kosseisus. Saaremaalt oli mereteel Liivimaa pealinna Riiga kergem ja kiirem kui teekond Tartusse. Lisaks valitses Tartu Ülikoolis sel perioodil venemeelsus ja Eesti looduse uurimist ja kaitset ei peetud tähtsaks. Neil põhjustel toetaski just Riia Loodusuurijate Ühingu Eesti läänesaarte uurimist, bioloogiajaama rajamist ja Vaika saarte linnukaitseala loomist (Talvi 2014).

Kahjuks rüüstati Esimese maailmasõja ajal Rootsiküla mõisa hooned ja seal paiknenud bioloogiajaama töö katkes. 01.04.1920, s.t. ajal kui Eesti oli juba iseseisev riik, moodustati ELUS-i juures looduskaitsesektsioon, mille esimeheks oli botaanik prof. Fedor Bucholt. Sektsiooni eesmärgiks oli võtta arvele, uurida ja kaitsta loodusmälestusmärke kogu Eestis. Abi saamiseks pöördus sektsiooni juhatus Eesti Vabariigi Haridus- ja Põllumajandusministeeriumi poole.

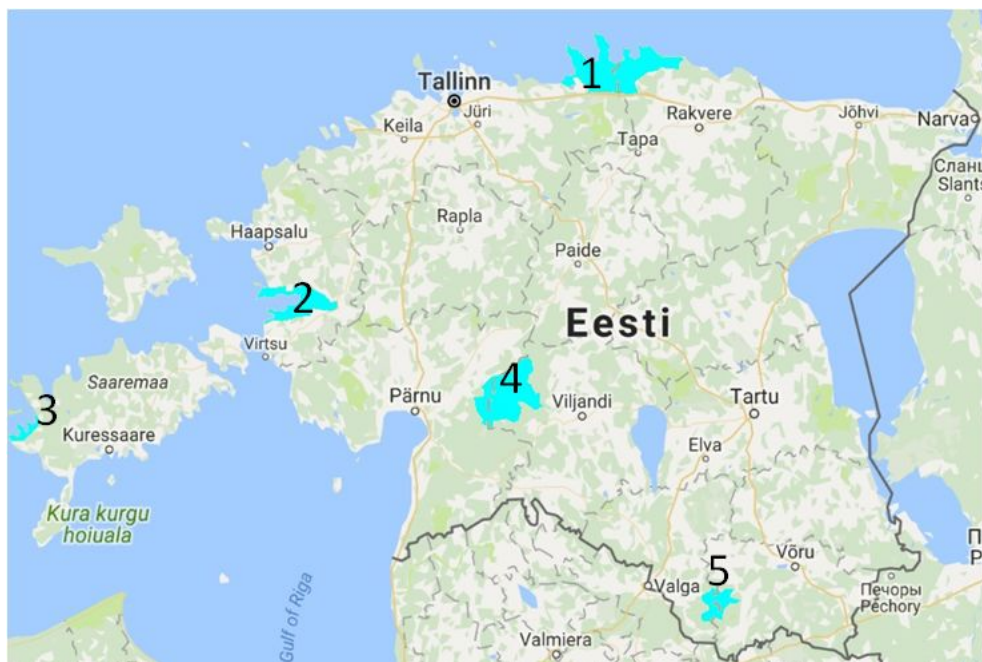
1921.aastal võttis Tartu Ülikooli Valitsus vastu otsuse luua sõjas hävinud Rootsiküla bioloogiajaama asemel uus bioloogiajaam Kuusnõmme mõisa hoonetes. Hooned anti ülikooli üle 1922. a. ja samal aastal alustas bioloogiajaam prof. Johannes Piiperi juhtimisel tööd (Talvi2014).

1930.aastatel tehti palju looduskaitsealist selgitustööd. Ilmusid ajakirjad "Eesti Loodus", "Loodusvaatleja", "Eesti Mets", "Eesti Looduskaitse", "Loodushoid ja Turism". Eesti

praeguste rahvusparkide eelloona tuleb veel märkida ära, et ajavahemikus 1910-1935 a. võeti Eestis teadlaste ja asjaarmastajate eestvedamisel rendilepingute alusel või Põllutööministeeriumi Maakorralduse Peavalitsuse juhataja ja Põllutööministeeriumi Metsade Peavalitsuse juhataja korraldusel kaitse alla seitse maa-ala (Tõnisson 2014): Nendeks olid (a) Vaika saared kui linnukaitseala 1910.a. (taastati 1923.a.) (b) Harilaiu saar kui loomade, lindude ja taimede kaitseala 1924.a. (c) Kastre-Peravalla (praegu Järveselja) looduskaitse reservaat, kui metsa kaitseala 1924.a. (d) Jugapuu kaitseala Hiiumaal Kärkla metsandikus 1925.a. (e) Lindude kodu "Väike laht" Kuressaare linna piires 1927.a. (f) Pähklisaar-lehtmetsaga kaetud kivikülv Narva lähedal 1929.a. (g) Abruka laialehine mets-1932.a.

1.4. Karula rahvuspargi osa Eesti rahvusparkide süsteemis.

Rahvuspargid Eestis kuuluvad Keskonnameti riigimetsa majandamise keskuse haldusalasse. **Joonisel 1** on toodud skemaatiline kaart kus on helesinise värviga märgitud Eesti viie rahvuspargi asukohad ja piirid. Pindalalt kõige suurem on Lahemaa rahvuspark (725 km²) ja kõige väiksem on Karula rahvuspark (123 km²). Kõige varasem, aastal 1971, asutati Lahemaa rp. Kõige rohkem alalisi elanikke on samuti Lahemaa rahvuspargis ja kõige vähem asustatud on Soomaa rp. Samas külastajate keskmise arvu poolest aastast on eesotsas Lahemaa rp. kusjuures Karula rp. külastatvus on keskeltläbi 55 000 inimest aastast. **Tabelis 1** on koondatud võrdlusandmed kõigi viie pargi pindala, loomise aasta, territooriumil elavate leibkondade arvu ja pargi keskmise aastase külastatvuse kohta.

Joonis 1. Eesti rahvuspargid. 1- Lahemaa; 2- Matsalu; 3- Vilsandi; 4- Soomaa; 5- Karula.

Tabel 1. Rahvuspargid Eestis. Pindala, loomise aasta, pargi alal elavate leibkondade arv ning pargi keskmine aastane külastatavus

	Pindala, km ²	Loomise aasta	Ligikaudne elanike arv	Külastatavus 2016
Lahemaa	725	1971	2500	185900
Matsalu	486	2004	760	55862
Soomaa	359	1993	45	11164
Vilsandi	238	1993	70	29700
Karula	123	1993	178	55669

Lisaks rahvusparkidele on eestis terve rida teisi looduse hoiuga seotud üldriiklikult kaitstud maa-alasid ja sarnaseid ettevõtmisi. Nende hulgas on 152 looduskaitseala, 153 maastikukaitseala, 89 uuendamata eeskirjadega kaitseala, 532 kaitsealust parki ja puistut,

ning 343 muud hoiuala. Eestis on ka 20 kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavaid loodusobjekti (Eelis2015).

1979. a. asutatud Karula maastikukaitseala sai rahvuspargiks 1993. a. (Vabariigi Valitsuse määrus 08.12.1993.a.nr.387,RT I 1994,3,20). Karula rahvuspark asub Karula kõrgustikul (kujunenud hilisel jääajal üle 10 000 aastat tagasi), Valga-ja Võrumaa piiril, Karula, Antsla, Mõniste ja Varstu valla maadel. Karula rahvuspark on loodud Lõuna-Eesti metsa-ja järverikaste kuppelmaastike, kohaliku kultuuripärandi ajaloo ja taluarhitektuuri kaitseks ning säästliku eluviisi ja Lõuna-Eesti maakultuuri taaselustamiseks. Mets hõlmab kolm neljandikku Karula rahvuspargist ehk umbes 100 km². Suurem osa sellest 80% on riigi valduses. Ülejäänud metsamaa kuulub eravaldusesse. Suured metsaalad, aga ka märgalad on jäetud looduslikult arenema, mis on meeltnööda paljudele loomaliikidele. Metsade, põldude ja heinamaadega küngaste vahele jäävad rabad, sood ja 40 järve. Looduskaitse, haridus- ja teadustöö kõrval omab tähtsat osa ka meeldivate puhkamisvõimaluste loomine. Aastatega muutus Karula üheks paremini uuritud kaitsealaks. Ülekaal koostöös tänases Karula rahvuspargis tugineb looduskaitset kohalikule rahvale (Tomson 2014).

1.5. Karula rahvuspargi külastatavus aastatel 2013 - 2016.

Seos kohaliku kogukonna ja turisminduse vahel sõltub olulisel määral pargi külastuste arvust ja selle dünaamikast. **Tabelis 2** on toodud Karula rahvuspargi külastajate arv aastatel 2013 - 2016, tuginedes RMK infoteenistuse andmetele. Keskmise külastuste arv aastas on olnud 47000 - 60000, kusjuures siin on liidetud kokku peamistes turismiobjektides ja teabepunktis teostatud loendused. Kuigi teatud kasvutendentsi võib soovi korral antud andmetele tuginedes täheldada, on Karula rahvuspargi külastatavus olnud aastate lõikes üsna stabiilne. Võrreldes Eesti kõige populaarsema Lahemaa rahvuspargiga, on Karula külastajate arv aastas ligi 3.5 korda väiksem. Kuid samas on ka Karula territoorium ja elanike arv vastavalt 5 korda ja 14 korda väiksem kui Lahemaal. Sellest võib teha omakorda järelduse, et suhtelises skaalas on turismi poolt tekitatud keskmine

"külastuskoormus" Karulas võrreldav kui isegi mitte suurem kui Lahemaa rahvuspargis. Seega on külastajate/turismi ja kohalike elanike suhte uurimine Karulas igati põhjendatud.

Tabel 2. Karula rahvuspargi külastuste arvu dünaamika 2013 - 2016 (RMK andmetel).

2013	Muutus	2014	Muutus	2015	Muutus	2016	Muutus
Külastus	%	Külastus	%	Külastus	%	Külastus	%
50 693	0	47 305	-7	60 221	27	55 669	-8

Antud töös teostatakse Karula rahvuspargi alaliseelanikkonna küsitlus ja viikase läbi võrdlus kahe analoogse varasema küsitlusega, kus esimene pärineb aastast 1998 ja kandis pealkirja "Kombed, keel, identiteet, traditsiooniline elulaad ja suhtumine looduskaitse Karula rahvuspargis" (Leetmaa 1999). Teine küsitlus ja uurimus pärineb aastast 2005 teemal "Turism ja kohalik kogukond Karula rahvuspargis" (Mari-Liis Lamp, Tartu Ülikooli Bioloogia-geograafiateaduskond). Käesoleva töö eesmärk on teostada varasemte küsitluste kordus, millest saaks hinnata muutusi turismis ja elanikkonnas.

2. METOODIKA

Käesoleva uurimistöö eesmärgiks on välja selgitada turisminduse olukord Karula rahvuspargis ning külastuse mõju rahvuspargi loodusele ja kohalikule elanikkonnale. Taheti teada saada, milline on kohalike elanike suhtumine turismindusse ja selle arendamisse rahvuspargi territooriumil. Töös pööratakse ka tähelepanu muutustele ja tendentsidele, mis on seoses turismitegevusega rahvuspargis aset leidnud - käesolevas uurimistöös saadud tulemusi võrreldakse 2005. ja 1998. aasta sarnase küsitluste tulemustega.

Elanike osalemist turismi arendamises on tihti vaadeldud pelgalt, kui ühte paljudest kohaliku elu edendamise meetmetest. Tegelikult on olukord muidugi kordades keerulisem, sest asjaga otseselt seotud isikud peavad tihti võtma vastu kriitilisi otsuseid mis puudutavad "avanevate võimaluste kasutamist ja nendega kaasnevat kodanikuvastutust" (Tosun 2000).

Turismi ja kohaliku kogukonna suhete uurimisel on kasutusel olnud mitmeid erinevaid meetodikaid, kusjuures peamine rõhk on seni olnud asetatud nn. "vahendite ja tulemite" identifitseerimisele. Teisest küljest on hiljuti ilmunud ka uurimusi nn. "integreeritud mudeli" baasil, kus on ülalnimetatud kahele kriteeriumile liskas võetud motivatsiooni-võimaluste-võimekuse paradigma (Hung, et al. 2010). Käesolevas uurimistöös on kasutatud suhteliselt lihtsat lähenemist küsitlusele ja tulemuste analüüsile. Kuna tegemist on kordusuuringuga, siis küsimustik koostativarasema 2006. a. uurimuses kasutatud küsimustiku alusel (Turism ja kohalik kogukond Karula rahvuspargis, Mari-Liis Lamp). Kuna ka 2006.a. küsimustik on omakorda seotud veelgi varasema 1998. aastast pärit uuringuga, siisüheks eesmärgiks antud uurimistöös oli uute andmete(vähemalt osaline) võrdluskõigi eelnevate tulemustega. Kuna aga käesolev uurimisvaldkond oneelmiste küsitlusega võrreldes teatud aspektist kitsam ehk teistuguse rõhuasetusega, jäeti küsitlusest välja peamiselt identiteedi ja võru murret puudutavad alateemad. Põhjalikumaks turismivaldkonna uurimiseks lisati juurde küsimused s.h. takistustena mõjuvate tegurite

kohta.

Elanike küsitlemine toimus bakalaureuse töö autor Marko Slastinovskipoolt 2016.a.märtsis ja aprillis. Kokku küsitleti 70 leibkonna taludest, mis kõik asusid Karula rahvuspargi piirides. Plaan näitab milliseid talusid küsitleti. Uuringusei tehtud vahet alaliste elanike ja suvitajate vahel. Samas varakevadine aeg eeldab, et viimaste osa oli suhteliselt väike. Kokku sai Karula rp külastatud kolmel korral. Ankeedid jagati laiali ja järgneval päeval korjati kokku. Eakamate rp elanikega täideti küsimustik kohapeal. Iga ankeedi lõpus on kirjas, kes küsimustikule vastas. Ankeedis ei selgu, kas seda täitis üks inimene või tehti seda kogu perekonnaga. Karula rp elavast 113 leibkonnast küsitleti 70 neist. Andmete töötlemisel ja sisestamisel kasutati programme MS Excel ja SPSS.

3. Küsitluse tulemused ja analüüs

3.1 Vastanute üldiseloostus

3.1.1 Vanuseline jaotus

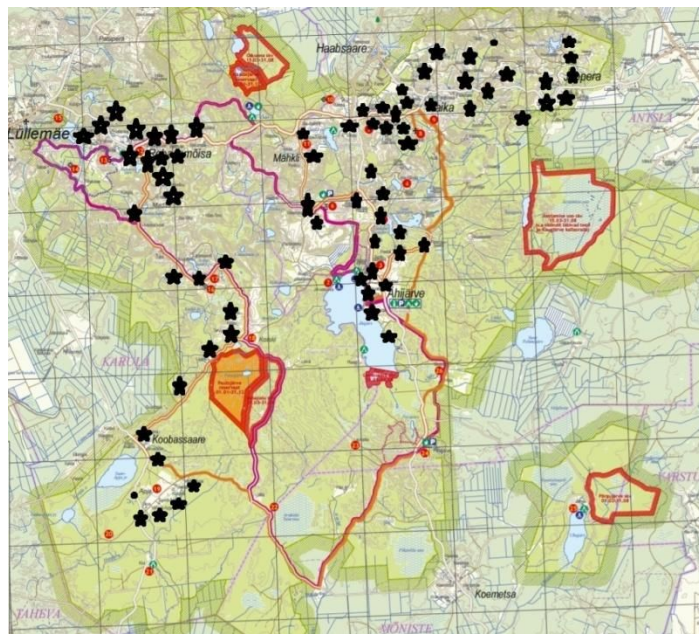
Karula rahvuspargis elab 2016 aasta seisuga 113 leibkonda. Nendest 82 on alalised elanikud ja 31 hooajalised. Kokku küsitleti 70 Karula rahvuspargi territooriumil elavat leibkonda. Kõige noorem vastaja oli 22 aastane ja kõige vanem oli 90 aastane. 70-st vastanust olid 35 mehed ja 35 naised. Küsimustikule vastamisest keeldus üks leibkond. Vanuseliselt jagunesid vastanud järgnevalt. Kõige rohkem oli vastanuid vanuses 41-50 eluaastat, kes moodustavad 30% kõikidest vastanutest. Teisel kohal olid vastajad vanuses 51-60. Neile järgnesid võrdselt vastajad vanuses 31-40 ning 71 ja vanemad. Ainult kolm vastanutest olid vanuses kuni kolmkümmend eluaastat. Kõige noorem vastaja oli 22. aastane ja kõige vanem vastaja oli 90 aastat vana (**Tabel 3**).

Tabel 3. Vastajate vanuseline jaotus.

Kuni 30	4.3%
31 – 40	17.1%
41 – 50	30%
51 – 60	21.4%
61 – 70	10%
Üle 70	17.1%

3.1.2 Geograafiline jaotus

Joonisel 2 on toodud ankeetküsitluse vastuste laekumise jaotus Karula rahvuspargi piirides. Vastanud talumajapidamised on märgitud sümboliga. Rohkem vastuse andnud majapidamisi ja leibkondi asub pargi kirde-, kesk- ja loodeosas, mis vastab enam-vähem ka kesmisele asustustiheduse jaotusele. Vähem vastanuid on ida- ja kagu piirkonnas, kus asustus on märgatvalt hõredam.

Joonis 2. Ankeetküsitluse vastuste laekumise jaotus Karula rahvuspargi piirides. Rahvuspargi piir on märgitud tumeda rohelise ribaga. Vastanud talumajapidamised on märgitud musta sümboliga.

3.1.3 Haridustase

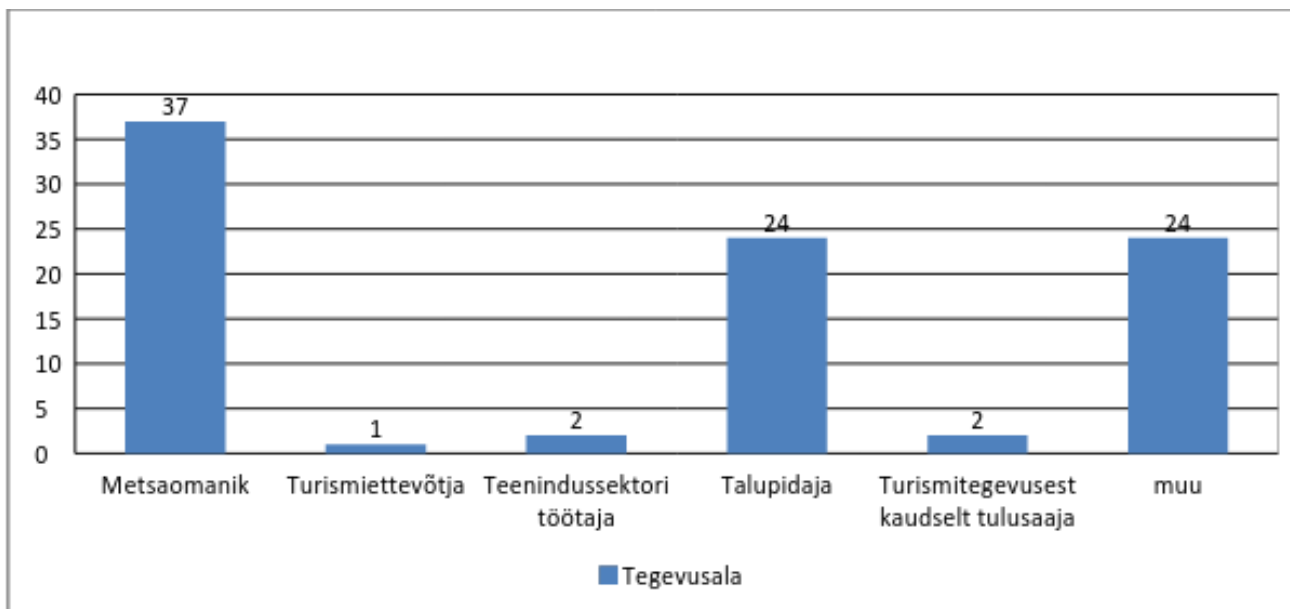
8.6% küsimustikule vastanutest omab teadusliku kraadi. 25.7% omab kõrgharidust. Kutsehariduse on omandanud samuti 25.7% vastanutest. Keskharidust omab 27.1%. Põhiharidusega on piirdunud 8.6% vastanutest ja ainult algharidust omab 4.3% vastanutest. Kokkuvõtvalt omab kõrgharidust 34.3%. Kesk-, ja kutsehariduse on omandanud 52.8% ja ainult põhi-, või alghariduse 12.9%. Põhi-, või alghariduse omajad on vanemageneratsiooni esindajad, kellel omalajal puudus ligipääs haridusele (**Tabel 4**).

Tabel 4. Vastanute jaotus erinevate haridustasemetete järgi.

Algharidus	4.3%
Põhiharidus	8.6%
Keskharidus	27.1%
Kutseharidus	25.7%
Kõrgharidus	25.7%
Teaduslik kraad	8.6%

3.1.4 Tegevusalad

Jooniselt on näha, et üle poole vastanutest on Karula rahvuspargi territooriumil metsaomanikud. Kolmandik vastanutest tegeleb talupidamise ja karjakasvatusega. Peamiselt kasvatati kas sigu, veiseid või lambaid. Kõikidest talupidajates on 14 samaaegselt ka metsaomanikud. Palgatöölise seas on ka mitmeid metsaomanikke. Kahel korral mainiti turismitegevusest kaudset kasusaamist täpsemalt (õuesõppe programmi läbiviimine ja Lüllemäe hostelis töötamine). Kaks vastanut märkisid, et töötavad teenindussektoris ja üks vastanutest tegeleb turismiga (matkad ja giiditöö). Üks vastanutest ütles, et on loodushariduse edendaja. Vastusevariant muu tähendab, et tegemist oli kas pensionäri(3), palgatöölise või lihtsalt suvitajaga(**Joonis 3**).

Joonis 3. Karula rp elanike jaotus peamiste tegevusalade järgi laekunud ankeediküsitluse vastuste põhjal. Number iga tulba kohal margib vastanute arvu.

3.2 Kohalike suhtumine külastajatesse ja turismi

61,4% vastanute arvates käib külastajaid rahvuspargis piisavalt. 25,7% arvas, et pargis käib külastajaid vähe ja 2,9% vastanute arvates käib külastajaid väga vähe. Palju külastajaid käib rahvuspargis 8,6% vastanute arvates ja 1,4% vastanutest vastasid, et külastajaid käib väga palju. Suuresti sõltuvad vastused ka vastanute asukohast rahvuspargis. Vastanud, kes elavad suurte teede vahetus läheduses on külastajatest rohkem häiritud (**Tabel 5**).

Tabel 5. Kohalike arvamus rahvuspargi külastatavuse kohta.

Väga vähe	2,9%
Vähe	25,7%
Piisavalt	61,4%
Palju	8,6%

Väga palju	1.4%
------------	------

3.2.1Rahvuspargi peamised külastamise põhjused

Tabel 6. Rekreatiivsed tegevused rahvuspargis

Looduse uurimine, tundmaõppimine	50%
Kultuuripärandiga tutvumine (mõisad, muuseumis, rannakülad jne.)	21.4%
Vaatamisväärsustega tutvumine (loodus- ja kultuuriobjektid)	31.4%
Rannaskäik, suplus	25.7%
Puhkamine turismitaludes	11.4%
Matkamine	55.7%
Karulale organiseeritud turismireisidel osalemine	2.9%
Puhkamine suvilates	12.9%
Sugulaste ja tuttavate külastamine	22.9%
Konverentsidel, seminaridel jms. osalemine	5.7%
Juhuslikud läbisõidud	5.7%
Marjade, seente korjamine	30%
Kalapüük	18.6%
Muu	1.4%

Kohalikel elanikel paluti valida ülaltoodud tabelist kolm peamist põhjust, miks Karula rahvusparki kõige enam külastatakse. Vastanute arvates meeldib turustidele kõige enam Karula rahvuspargis käia matkamas 55.7%. Looduse uurimine ja tundma õppimine on populaarsuselt teisel kohal 50%. Sellele järgnes vaatamisväärsustega tutvumine 31.4%. Marjade ja seente korjamine oli 30%-ga neljandal kohal. Järgnesid rannaskäik ja suplus 25.7%, sugulaste ja tuttavate külastamine 22.9%, kultuuripärandiga tutvumine 21.4%. Kalapüüki pakkus 18.6% vastanutest. Puhkamine suvilates ja turismitaludes olid peaaegu võrdsed 12.9% ja 11.4%. 5.7%vastanutest pidas põhiliseks eesmärgiks konverentsidel, seminaridel jms. osalemist ja täpselt sama palju arvas, et on juhuslikke läbisõitjaid. 2.9% peab eesmärgiks Karulale organiseeritud turismireisidel osalemist ja 1.4% vastanutest valis muu. Muu alla märkis vastanu jahinduse(**Tabel 6**).

3.2.2 Populaarseimad kohad ja vaatamisväärsused rahvuspargis

Kohalike elanike arvates on kõige populaarsemad vaatamisväärsused rahvuspargis järved. Põhilised järved, kus inimestele meeldib ujumas käija on Ähi- ja Õdrijärv. Teised populaarsed turistide tõmbenumbrid on vaatetornid ja matkarajad. Üksikutel kordadel mainiti lõkkeplatse, kahel korral toodi välja metsamoori perepark, kuuel korral rahvuspargi keskus. Mainitud oli ka kivimetsa vahi koht, kirikuvaremed, Plaagi puhkekoht ja turismitalud.

Kõige meelepärased tegevused kohalikel elanikel on oma kodu kaunimaks muutmise, olgu selleks siis peenra rohimine või muud majapidamistööd. Peale selle meeldib kohalikele elanikele käia järvedes suplemas ja kala püüdma, metsas matkamas või seeni ja marju korjamas.

3.3 Turismimõju Karula rahvuspargile

3.3.1 Turismimõju piirkonnale

Tabel 7. Vastanute jaotus küsimusele "Kas olete märganud, et teatud piirkonnad/vaatamisväärsused on külastajate tagajärjel kahjustada saanud?"

Jah	35.7%
Ei	42.9%
Ei oska öelda	21.4%

Peamine, mis kohalike häirib on külastajate lugupidamatu suhtumine looduskaitseala korrashoidu. Elanikud on tähelepannud, et külastajad jätavad endajärele koristamata prahi metsaalt, RMK puhkealadelt, Õdre-, Ähi- ja Mikilajärve kallastelt. Prahti loobitakse ka teeäärde. Lõhutud on Ähi- ja Õdrejärve lõkkeplatse, RMK puhkealaid ja Õdrejärve

trepp(Tabel 7).

3.3.2 Turismimõju kohalikele elanikele

Tabel 8. Vastanute jaotus küsimusele "Kas turistid häirivad teie privaatsust?"

Üldse mitte	61.4%
Vähe	34.3%
Tihti	4.3%

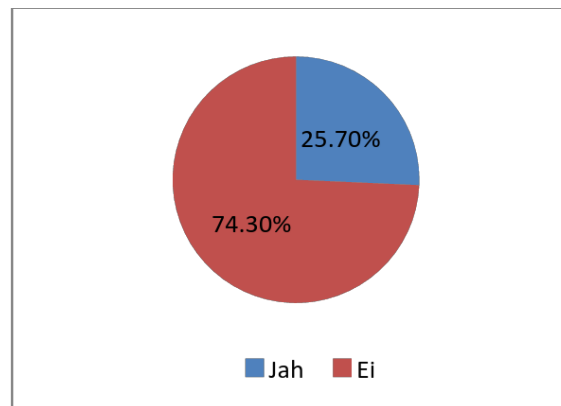
70 vastanust ainult kolm vastasid, et neid häirivad turistid. See moodustab 4.3% kogu valimist. 61,4%, et neid ei häiri turistid üldse ja 34.3% on vähesel määral häiritud turistidest(Tabel 8).

Tabel 9. Häirivad tegurid külastajate liikumise ja tegevuse juures

Mind ei häiri midagi	37.1%
Liigne lärmakus	15.7%
Ükskõikne ja hoolimatu suhtumine loodusesse	14.3%
Lugupidamatu suhtumine kohalikesse elanikesse	11.4%
Autodega sõitmine väljaspool selleks ettenähtud alasid	18.6%
Kiiruse ületamine külavaheteedel	20%
Autode parkimine väljaspool selleks ettenähtud alasid	11.4%
Lõkke tegemine väljaspool selleks ettenähtud alasid	7.1%
Telkimine väljaspool selleks ettenähtud alasid	5.7%
Kohalike elanike privaatsuse häirimine	7.1%
Prügistamine	30%
Muu	2.9%

Kui kohalikelt küsiti üldiselt, kas neid turistid häirivad, siis üldine seisukoht oli, et turistid neid ei häiri. Samas küsimusele, kus olid vastusevariandid tuli välja päris mitu asja, mis kohalikke ikka häirivad. Uuringus selgus, et 37.1% Karula rahvuspargi elanikest ei ole häiritud külaliste tegevusest. Samas häirib kohalike elanike liigne prügistamine rahvupargi

alal(30%) ja hoolimatu suhtumine loodusesse (14.3%). Sellele järgneb kiiruse ületamine külavaheteedel (20%). See häirib eriti neid elanike, kes elavad teeääres, sest kuival perioodil keerutavad möödasõitvad autod palju tolmu üles. Murekohaks on autode sõitmine(18.6%) ja parkimine(11.4%) selleks väljaspool ettenähtud aladel. Sellega kaasnevad tugevad pinnasekahjustused. Pinnast kahjustab ka lõkke tegemine (7.1%) ja telkimine (5.7%) väljaspool selleks ettenähtud alal. Inimesi isiklikult häirib liigne lärmakus (15.7%) ja küllastajate lugupidamatu suhtumine neisse (11.4%). Üks elanik mainis, et teda häirib üks vargajõuk, kes rahvuspargi territooriumil tegutseb. 25.7% vastanutest on pidanud küllastajaid korrale kutsuma(**Tabel 9**).

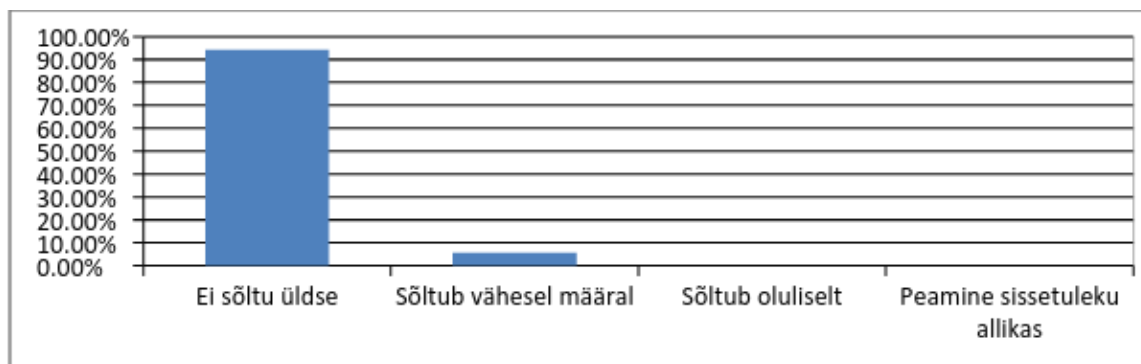
Joonis 4. Vastuste jaotus küsimusele "Kas olete pidanud küllastajaid korrale kutsuma?"

25.7% vastanutest on pidanud küllastajaid korrale kutsuma. Peamised põhjused korralekutsumiseks on prügistamine, vales kohas parkimine, lõkke tegemine selleks mitteettenähtud kohas, lõhkujaid on korrale kutsutud, eramaal uitajaid ja kiiruse ületajaid samuti, küllastajatel on palutud muusikat vaiksemaks keerata. Õnneks on kohalikud hästi kursis pargi eeskirjadega ja jagavad lahkelt infot ka neile küllastajatele, kes ei ole ennast pargi eeskirjadega kurssi viinud(**Joonis 4**).

3.4 Turismi arendamine Karula rahvuspargis

3.4.1 Kohalike elanike teadlikkus ja sõltuvus turismist

Vastuste analüüsimisel selgus, et 94.3% vastanute leibkonna sissetulek ei sõltu turismist ja ainult 5.7% sõltub see vähesel määral. Metsamoori perepargi omanik oli üks, kelle sissetulek sõltus vähesel määral turismist. Samuti oli nimistus üks matkakorraldaja, üks õuesõppe programmi läbiviija ja üks üldine loodushariduse edendaja. Mitte ükski vastanutest ei sõltunud suurel määral turismist. Võrreldes 2005. a. sõltus vähesel määral sissetulek 7. leibkonnal ja oluliselt 2. leibkonnal. Peamiseks põhjuseks, miks see arv on vähenenud võib pidada majanduslangust (**Joonis 5**).

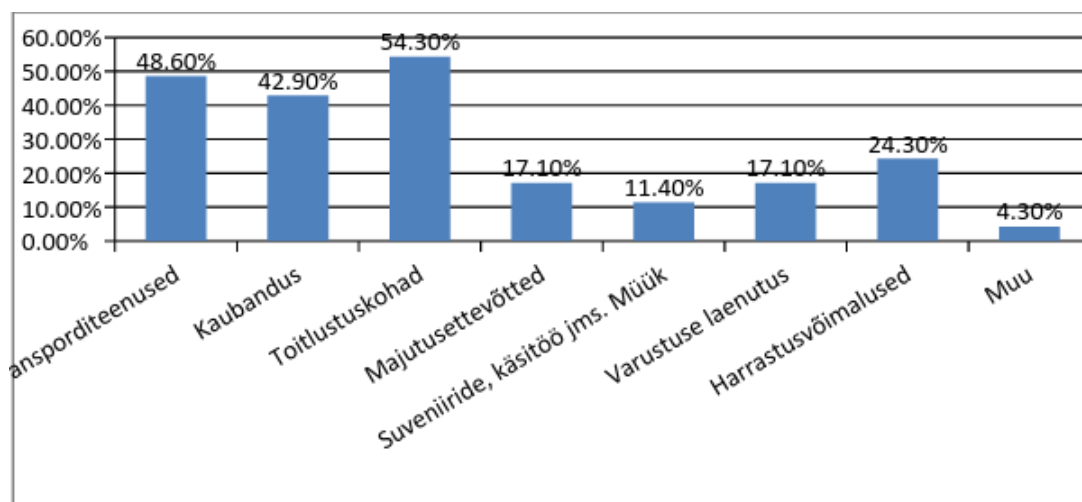
Joonis 5. Leibkonna sissetuleku sõltumine turismist.

Tabel 10. Vastanute jaotus küsimusele "Kas rahvuspargis ja selle ümbruses on piisavalt turismiga tegelevaid ettevõtteid?"

Jah	25.7%
Ei	44.3%
Ei oska öelda	30%

25.7% vastanute arust on rahvuspargis piisavalt turismiga tegelevaid ettevõtteid, 44.3%

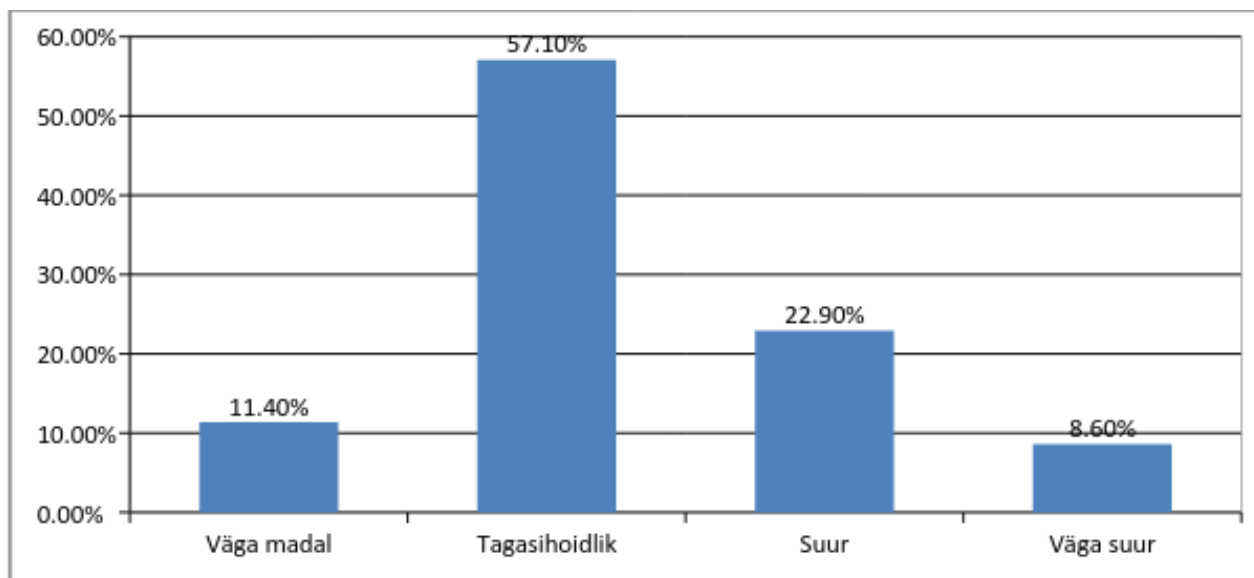
arvavad, et turismiga tegelevaid ettevõtteid võiks rohkem olla ja 30% ei osanud küsimusele vastata. Nagu näha, siis peaaegu kolmandik küsitletutest ei ole kursis rahvuspargis tegutsevate turismiettevõtetega. Võttes arvesse, et ainult 5.7% leibkondade sissetulek sõltub vähesel määral turismist, siis võib järeldada, et suuremalt jaolt arendab turismi rahvuspargis kohalik omavalitsus(**Tabel 10**).

Joonis 6. Teenused, millest tuntakse enim puudust.

34 vastanut arvab, et ühendus linnadega võiks parem olla. 30 vastanut sooviks, et nende kodukoha läheduses oleks pood, kust nad saaksid osta igapäevaseid tarbekaupu. 38 inimest sooviks näha rohkem toitlustuskohtasid. 12 vastanuist arvab, et majutuskohti on piirkonnas vähe. 8 inimest arvab, et rahvuspargis võiks olla rohkem poode, kus turistid saaksid suveniire osta ja kuhu kohalikud saaksid oma toodangut müügiks viia. 12 inimese arvates võiks olla rahvuspargis jalgratta ja paadilaenutus ja 17 inimest arvasid, et poleks paha, kui rahvuspargis oleks matkapunkt, mis viiks läbi matkasid. Ühel korral mainiti, et arstiabi võiks paremini kättesaadav olla(**Joonis 6**).

Küsimusele, kuidas hindate kohalike aktiivsust (ürituste korraldamine, arvamuse avaldamine, seltsitegevuse arendamine, rahvakoosolekutest jms. osavõtmine, osalemine arengukava koostamisel) vastas 11.4%, et kohalike aktiivsus on väga madal, 57.1% peab aktiivsust tagasihoidlikuks, 22.9% ütlevad, et aktiivsus on suur ja 8.6% ütlevad, et aktiivsus on väga suur(Joonis 7).

Joonis 7. Hinnang kohalike elanike aktiivsusele.

3.4.2 Kohalike huvi turismi arendamisel

Tabel 11. Kohalike huvi turismiarendamisest rahvuspargis ja selle ümbruses?

Jah	31.4%
Ei	22.9%
Ei oska öelda	45.7%

31.4% vastanutest arvab, et kohalikud on huvitatud turismi arendamisest. 22.9% vastanutest, ei usu, et kohalikel on huvi turismiarendamise vastu ja 45.7% vastanutest ei osanud võtta seisukohta(Tabel 11).

3.4.3 Takistused turismiga tegelemisel

Vastanutel paluti valida kolm peamist põhjust, mis takistavad turismiarendust rahvuspargis. Kõige suuremateks takistusteks kohalike elanike arvates on finantseerimisraskused ja hooajalisus. Sellisel arvamusel on pooled vastanutest. Kolmandik arvab, et turismiarendust pidurdavad rahvuspargi piirangud, mille tulemusel jäävad loomata rekreatiivsed võimalused. Tagajärjeks on ebapiisav külastatavus 28.6%. 27.1% arvates ei pea kohalikud turismiarendust prioriteediks ja 15.7% süüdistab kohalikku omavalitsust passiivsuses. 12.9% vastasid, et neil puudub vastav väljaõpe ja oskused ja samapalju tunneb puudust turismi kordineerimisest ja nõustamisest. 2.9% peab takistuseks tihedat konkurentsi. Ühel korral mainiti, et turismiga tegelemist takistab euronõuete täitmine. Ainult 8.6% arvab, et turismiga tegelemisel ei ole mingeid takistusi. Üks vastanu ütles väga tabavalt "kes tahab, see teeb." (Tabel 12)

Tabel 12. Takistused turismiga tegelemisel

Huvipuudus	27.1%
Vastava väljaõppe/oskuste puudumine	12.9%
Vähene turismitegevuse kordineerimine ja nõustamine	12.9%
Tihe konkurents	2.9%
Finantseerimisraskused	50%
Rahvuspargi piirangud	30%
Ebapiisav külastatavus	28.6%
Hooajalisus	50%
Omavalitsuste passiivsus	15.7%
Takistusi ei ole	8.6%

Lahendustena pakkusid kohalikud välja, et külastatavuse parandamiseks võiks algatuseks korda teha teed ja teostada tolmutõket elumajade läheduses. Teisalt tuleks ülevaadata rahvuspargi piirangud, sest turismiga tegelejalatel kehtivad väga karmid nõuded. Kohalikud sooviksid mõistvat suhtumist omavalitsuse ja rahvuspargi poolt. Üks vastanu ütles, et

parim viis turismi arendada rahvuspargis oleks, kui rahvuspark oleks eraldi seisev üksus. Järgnevalt tuleks määrata kindel isik, kes koostab arenguplaani turismiarendamisel, kaasab omavalitsuse ja RMK. Tema ülesandeks oleks ka elanike huvide eest seismine ja turismi propageerimine erinevates kanalites. Edasi võiks korraldada huvilistele infopäevi, kus neile õpetatakse erinevaid oskusi nagu näiteks projektide kirjutamine, et huvilised saaksid taodelda toetusi oma tegevuse finantseerimiseks.

3.4.4 Koostöö kohalike ametkondadega

Üle poole (53%) ei osanud antud küsimuses seisukohta võtta. See võib viidata omavalitsuse passiivsusele, sest elanikud ei ole teadlikud ametkondade tegevusest. 19% on öelnud, et ametkonnad ei tee kohalike elanikega koostööd ja 11% väidavad, et ametkonnad takistavad koostööd. Ainult 17% on nõus, et ametkonnad teevad koostööd kohalikega turismi arendamisel (Tabel 13).

Tabel 13. Karula rahvuspargi ametkondade koostöö kohalikega turismi arendamisel?

Jah	17%
Ei	19%
Ei oska öelda	53%
Ei, pigem takistab	11%

Koostööd parandaks vastanute arvates personaalsem suhtlemine, regulatsioonide leevendamine, raamidest väljapoole mõtlemine. Kogukond ja ametkonnad võiksid omavahel tihedamini suhelda ja kaasata üksteist probleemide lahendamisse.

Tabel 14. Vastanute jaotus küsimusele "Kas omavalitsus soodustab turismiarengut rahvuspargis?"

Jah	20%
Ei	36%

Ei oska öelda	44%
---------------	-----

Ainult viiendik vastanutes arvab, et omavalitsus soodustab turismiarendust, 36% arvab, et kohalik omavalitsus on passiivne turismiarendamises ja 44% ei oska antud küsimusele vastata(Tabel 14).

Tabel 15. Vastanute jaotus küsimusele"Kas turismi arendamine parandaks kohalike elanike elukvaliteeti?"

Jah	47%
Ei	27%
Ei oska öelda	26%

47% vastanutest on veendunud, et turismi arendamine parandaks kohalike elanike elukvaliteeti. 27% vastanutest ei usu, et see midagi muudaks ja 26% ei osanud antud küsimusel seisukohta võtta(Tabel 15).

3.5 Kohalike informeeritus rahvusparki tegevustest

3.5.1 Peamised infoallikad

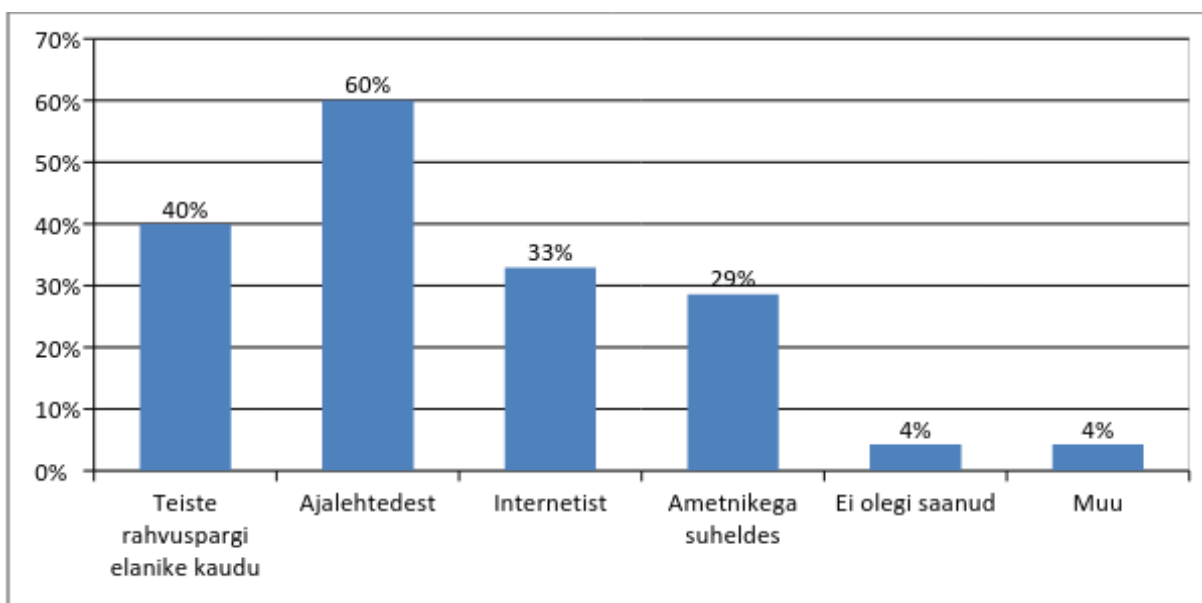
Tabel 16. Elanike informeeritus Karula rahvusparki ametkondade tegevusest?

Jah	33%
Enam-vähem	37%
Ei	23%
Ei oska öelda	7%

33% vastanutest on hästi informeeritud ametkondade tegevusest ja 37% on enam-vähem informeeritud. Kokku moodustab see 70% koguvallimist. 23% vastanutest peab infoosamist

puudulikuks ja 7% ei osanud küsimusele vastata(**Tabel 16**).

Kõige populaarsemaks infosaamise allikaks (60%) on keskkonnaameti poolt väljaantav ajaleht Tarupettäi. Kohalike elanike infovahetus on samuti heal tasemel (40%). Kolmandik vastanutest saab infot internetist (33%) ja umbes samapalju (29%) kohalike ametnikega suheldes. Muu all oli mõeldud kohalike e-maili listi, mille kaudu info liigub. Ainult 4% vastanutest elavad infosulus(**Joonis 8**).

Joonis 8. Peamised infosaamise allikad

3.6 Kohalike elanike üldine heaolu

3.6.1 Piirangutest tulenevad takistused

Tabel 17. Kas rahvuspargi kaitsekorrast tulenevad piirangud takistavad igapäevast tegevust?

Jah	29%
Ei	67%
Ei oska öelda	4%

29% vastanutest takistavad Karula rahvuspargi kaitsekorrast tulenevad piirangud igapäevast tegevust. 67% ei ole mõjutatud piirangutest ja 4% ei osanud küsimusele vastata (**Tabel 17**).

Peamisteks piiranguteks on metsapiirangud. Kohalikel ei ole lubatud oma metsast hankida küttepuid ega oma metsa korras hoida. Samuti on keelatud kopratõrje aastaringselt ja kobrastepoolt tekitatud kahju likvideerimine. Kohalike talupidajaid häirib liikumis ja karjatamiskeeld ja jahipiirang kiskjate vastu. Uute hoonete juurdeehitamine on samuti takistuseks, sest rahvuspargi alal võib ehitada ainult olemasolevale vundamendile, mis on alles jäänud vanadest aegadest.

3.6.2 Majanduslik kasu kohalikele elanikele

Tabel 18. Hinnang järgnevatele väidetele

	Jah	Ei oska öelda	Ei
Karula rahvuspargi olemasolu tõttu olen saanud majanduslikku kasu.	31,4%	2.9%	65.7%
Loodan tulevikus saada majanduslikku kasu Karula rahvuspargis elamisest või rahvuspargi olemasolust.	40%	24.3%	35.7%
Mul on hea tunne, et elan Karula rahvuspargis.	78.6%	12.9%	8.6%

Vastanuid, kes on saanud majanduslikku kasu rahvuspargi olemasolu tõttu on 31.4%. Tulevikus loodavad saada majanduslikku kasu on 40% vastanutest. Positiivne on, et inimesed näevad võimalusi rahvuspargi territooriumil tulu teenimisest. 2.9% ei teadnud, kas nad saavad mingit kasu või mitte. Vastanuid, kes hetkel ei saa rahvuspargi olemasolu tõttu kasu on 65.7%. Samas tuleviku suhtes on ka need inimesed optimistlikud, sest küsimusele, kas nad tulevikus loodavad saada majanduslikku kasu siis 40% vastas jaatavalt, mis annab alust arvata, et inimestel on plaanid kasu saamiseks. Valdaval enamusel (78.6%) on hea tunne, et nad elavad rahvuspargi territooriumil ja 8.6% ei ole sellega rahul. 12.9% ei

osanud küsimusele vastata(**Tabel 18**).

Tabel 19. Kas Karula loodus väärib kaitsmist?

Jah, kindlasti väärib	72.9%
Jah, mingil määral	24.3%
Mitte eriti	1.4%
Siin pole midagi sellist, mis kaitset vajaks	1.4%

72.9% vastanutest on veendunud, et Karula loodus väärib kaitsmist, 24.3% usub, et Karula loodus väärib kaitsmist, aga samas tuleks kriitilise pilguga üle vaadata piirangud ja vajadusel teha korrekture. Kaks vastanut (2.8%) ei usu, et Karula rahvusparkis oleks midagi, mis kaitset vajaks(**Tabel 19**).

4. Võrdlus 1998. ja 2005. a. küsitluste tulemustega

Kuna küsimuste ankeet on aastatega mõnevõrra muutunud, siis ei ole võimalik kõiki 2016.a. tulemusi võrrelda eelnevate töödega. Esmalt toome väljatähtsamad elanikkonnas endas aset leidnud muutused ning seejärel võrdlememuid olulisemaid punkte.

4.1 Leibkondade arvu võrdlus

1998. aastal elas püsivalt Karula rahvuspargi territooriumil 75 leibkonda ja 2005. aastal 76 leibkonda. 2016.a. küsitluse ajal elas Karula rahvuspargis hinnaguliselt 113 leibkonda, millest uuringus osales 70 leibkonda (85%). Seega 1998. aastast on alaliselt elavate leibkondade arv suurenenud 8.6% võrra ja alates 2005. aastast 7.3%. Võib väita, et Karula rp on iga aastaga muutumas aina populaarsemaks kohaks, kus inimesed soovivad elada ja oma lapsi kasvatada.

4.2 Vastajate üldisloomustus võrdlus

Aastal 1998. küsitluses olid 52% naised ja 48% mehed. 2005. oli vastanute seas 58% naisi ja 42% mehi. 2016. oli vastanutest 50% mehi ja 50% naisi. Kõige suurema osakaaluga on vastajad vanuses 41-50 eluaastat. Eelnevates uuringutes on näha, et suurimaks vanuseliseks rühmaks on vastanud vahemikus 61-70. Kui võrrelda vanusegruppe 51 kuni üle 70. siis on näha, et 1998.a. moodustasid nad 65% kõikidest vastanutest, 2005.a. 54% ja 2016.a. 49%. Positiivne on, et 51% vastanutest on kuni 50 aastased ehk pigem nooremad inimesed. Loodetavasti annab noorem elanikkond paremad tulemused ka järgmistes uuringutes, kui uuritakse kohalike aktiivsust kogukonna elu arendamisel (**Tabel 20**).

Tabel 20. Vastajate vanus

Vanus	1998. aasta	2005. aasta	2016. aasta
kuni 30	3%	12%	4%
31 – 40	24%	15%	17%
41 – 50	8%	18%	30%
51 – 60	26%	13%	22%
61 – 70	24%	25%	10%
üle 70	15%	16%	17%

Haridusliku struktuuri poolest on näha positiivset langustrendi vastanute hulgas, kes omavad alla 8 klassi või põhiharidust. Suuresti on see kindlasti mõjutatud põlvkondade vahetusest. Võrreldes 1998.a. on olnud 23% tõus vastanute seas, kes omavad kutseharidust. Tabelist on näha, et vastanud on hakanud rohem eelistama kutseharidust tavalisele keskkharidusele. 21% on suurenenud ka kõrgharidust või teadusliku kraadi omavate vastanute arv. 34% küsitletutest omavad kõrgharidust või teaduslikku kraadi, mis on 9% rohkem võrreldes teistes rahvusparkides läbiviidud uuringutega. Enamik rahvusparkides elavatest inimestest omavad kas kesk või kutseharidust (Reimann et al. 2011) (Tabel 21).

Tabel 21. vastajate hariduslik struktuur

Haridustase	1998. aasta	2005. aasta	2016. aasta
alla 8 klassi või põhiharidus	38%	22%	13%
Kutseharidus	3%	7%	26%
Keskharidus või keskeriharidus	46%	41%	27%
Kõrgharidus või teaduslik kraad	13%	30%	34%

4.3 Suhtumine looduskaitse

2016. aastal läbiviidud uuringul selgub, et inimesed on endiselt seisukohal, et Karula loodus väärrib kaitsmist. Vastanuid, kes arvavad, et Karula loodus ei vääri kaitsmist oli ainult kaks, see on olnud sama tulemus ka eelnevates uuringutes. Samale järeldusele jõuti ka (Reimann et al. 2011) uuringus. Erinevate rahvusparkide elanikonna probleemid suuresti kattuvad omavahel.

Positiivselt vastanute osakaal on kasvanud 3% (1998. 94%, 2005. 94%, 2016. 97%). Tabelist (19) on näha, et inimeste osakaal, kes vastasid, et Karula loodus väärrib mingil määral kaitsmist on suurenenud 14% ja vastanuid, kelle arust väärrib Karula loodus kindlasti kaitsmist on vähenenud 11% (Tabel 22).

Antud tulemuse peamiseks põhjuseks võib pidada rahvusparki piiranguid kohalikele, samas kui kohalikud on mures turistide destruktiiivse käitumise pärast. (Reimann et al. 2011). Inimesed hindavad kõrgelt Karula loodust, samas sooviksid inimesed korrastada oma metsasid ja tegeleda koprakahjustuste likvideerimisega. Antud probleem on kestnud rohkem kui kümme aastat ja hakkab juba kajastuma ka inimeste suhtumises looduskaitse vajadusse.

Tabel 22. Hinnang Karula looduse kaitsevajadusele

	1998. aasta	2005. aasta	2016. aasta
jah, kindlasti väärrib	83%	84%	73%
jah, mingil määral	11%	10%	24%
mitte eriti	0	0	1.5% (1 in)
siin pole midagi sellist, mis kaitset vajaks	1,5% (1 in)	3% (2 in)	1.5% (1 in)

Vastanute arv, kes on saanud majanduslikku kasu rahvusparki olemasolu tõttu on jäänud samaks võrreldes 2005 aastaga. Suurimaks muudatuseks on inimeste hulga suurenemine, kes ei saa majanduslikku kasu rahvusparki olemasolu tõttu (5%). See kasv on tulnud nende inimeste arvelt, kes 2005. aastal ei osanud antud küsimusele vastata.

Tulevikus loodab majanduslikku kasu saada 40% vastanutest, mis on võrreldes 2005. aastaga 4.7% vähem aga 8.2% rohkem kui 1998. aastal läbiviidud küsitlusel. Vastanute arv, kes ei looda saada majanduslikku kasu on jäänud muutumatuks. Neljandik vastanutest, ei oska antud küsimusele vastata, mis viitab sellele, et nad ei ole kursis oma võimalustega.

Üldine rahulolu, et elatakse Karula rahvuspargis on stabiilselt tõusnud. 1998. aastast kuni 2016 aastani on rahulolu protsent tõusnud 53%-lt, 78.6%-le. Vastanute arv, kes ei osanud seisukohta võtta on langenud alates 1998. aastast 29.5%.**(Tabel 23)**

Tabel 23. Hinnang järgnevale väidetele

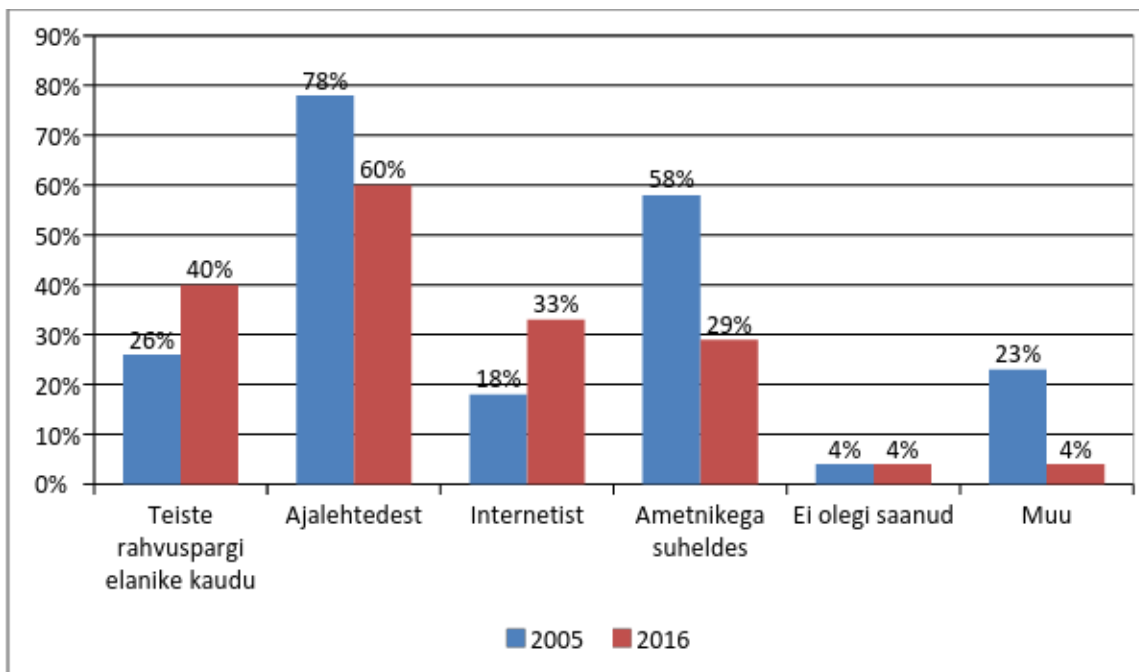
	Jah (%)			EI (%)			Ei oska öelda (%)		
	1998	2005	2016	1998	2005	2016	1998	2005	2016
Karula rahvuspargi olemasolu tõttu olen saanud majanduslikku kasu.	16,7	31,6	31,4	72,7	60,5	65,7	10,6	7,9	2,9
Loodan tulevikus saada majanduslikku kasu rahvuspargi olemasolust.	31,8	44,7	40	39,4	36,8	35,7	28,8	17,1	24,3
Mul on hea tunne, et elan Karula rahvuspargis.	53	75,0	78,6	4,5	10,5	8,6	42,4	13,2	12,9

Samas ei maksa kõrvale heita ülaltoodud kriitilisi märkuseid ja viited küllastajate puudulikule käitumisele, sest sedalaadi probleemid võivad saada tõsiseks takistuseks pargi arenguks vajaliku õhkkonna loomisel ja hoidmisel. Veelgi enam, erialakirjanduses on märgitud, et kohalike elanike ettekujutus sellest, kas turismi areng võib kaasa tuua ka isikilikku kasu, sõltub suurel määral rahvuspargi küllastajatega seonduvast positiivsest õhkkonnast (Wang, 2013). Selles valguses tasub meelde tuletada, et Euroopa Liidu Loodusdirektiivi kohaselt on vajadus anda panus bioloogilise mitmekesisuse hoidmiseks,

looduslike elupaikade- ja liikide kaitseks kõigil Euroopa aladel. Kuna Karula rahvuspark kuulub üle-Euroopalise ökoloogiliste hoiualade võrgustikku, ning seega asub vahetult nimetatud direktiivi mõjupiirkonnas, siis on otstarbekas teha pingutisi, et kõik rahvuspagri külastajad oleksid nimetatud ettekirjutusest teadlikud.

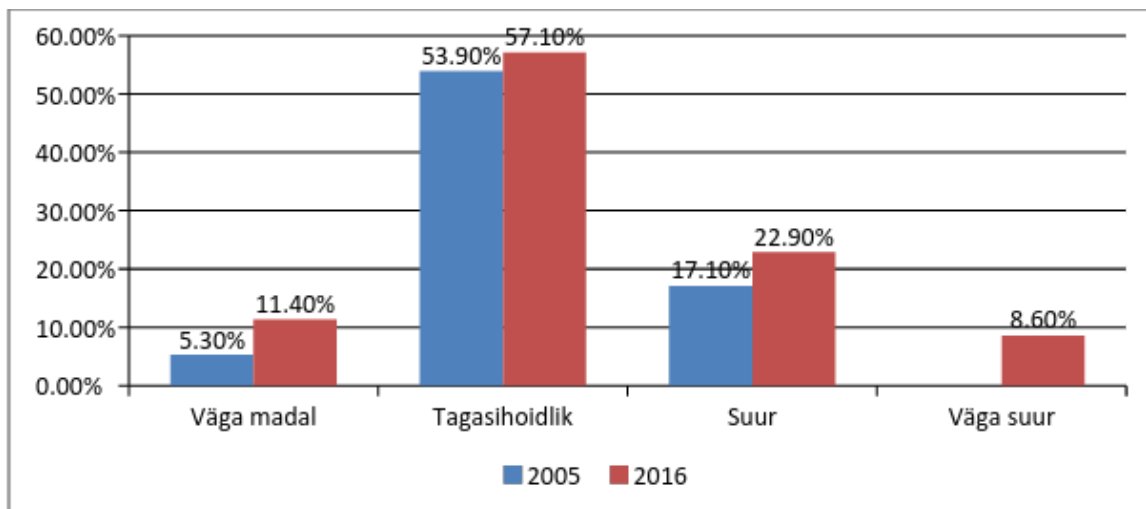
4.4 Informeeritus Karula rahvuspargi administratsiooni tegevusest

Peamisteks infosaamisallikaks on endiselt Kohalik ajaleht Tarupettäi kuigi võrreldes 2005. aastaga saab ajalehtedest infot 18% vähem inimesi. 40% vastanutest saavad infot suheldes teiste rahvuspargi elanikega. Võrreldes eelmise küsimustikuga on kasv 14%. Sellest võib järeldada, et kogukond hoiab kokku ja arutab aktuaalseid teemasid. Peaaegu kahekordistunud on inimeste arv, kes kasutavad interneti info hankimiseks. 2005. oli see 18% ja 2016. on see 33%. See on ka loogiline, sest vastanute keskmine vanus on samuti langenud. Info hankimine ametnikelt on langenud täpselt poole võrra 58%-lt 29%-le. Nagu ka 2005. aastal elab ka 2016. aastal 4% vastanutest täielikus infosulus. 2016. aasta küsitluses ei olnud vastusevariant muu täpsustatud, samas 2005. aastal olid küsimusele vastanud öelnud, et saavad infot Ähijärve külustuskeskusest, Riigi teatajast, õppepäevadelt, metsamoori filmidest. **(Joonis 9)**

Joonis 9. Peamiste infoallikate võrdlus 2005 ja 2016

2005. aastal läbiviidud küsitluses oli ka viies vastusevariant "ei oska öelda", mille valis 21.1% vastanutest. 2016. aasta küsitluses on see protsent jagunenud teiste vastuste vahel. Üldine trend on aastatega muutumatu. Vastanud peavad üldist aktiivsust tagasihoidlikuks. Seda meelt oli 2005. aastal 53.9% vastanutest ja 2016. aastal 57.1%. Väga Madalaks hindab aktiivsust 11.4%, mida on 6.1% rohkem kui 2005 aastal. Kasvanud on ka vastanute hulk, kes peavad aktiivsust suureks. See number on suurenenud 5.8% võrra. Väga suureks peab aktiivsust 8.6% vastanutest. 2005. aastal oli see protsent 0. Võrreldes 2005. aasta uuringuga on näha, et noorenev elanikkond on mõjunud positiivselt ka kohaliku elukorralduse aktiivsusele. **(Joonis 10)**

Joonis 10. Hinnang kohalike elanike aktiivsusele 2005 ja 2016

4.5 Elanikkonna suhtumine turismi arengusse ja turistidesse

2016. aastal läbiviidud küsitluses selgus, et ainult 5.7% (3 in.) vastanute sissetulek sõltub vähesel määral turismist. Võrreldes seda 2005. aasta tulemustega on langus olnud suur. 2005. aastal tegeles turismiga 12 vastanut ja turismist oli saanud tulu veel 8 vastanut. Samuti vastas 2005. aastal 22 inimest, et neil on plaan hakata turismitegevust arendama. 2016. aastal on alles jäänud ainult üksikud tegijad, kelle sissetulek sõltub vähesel määral turismist.

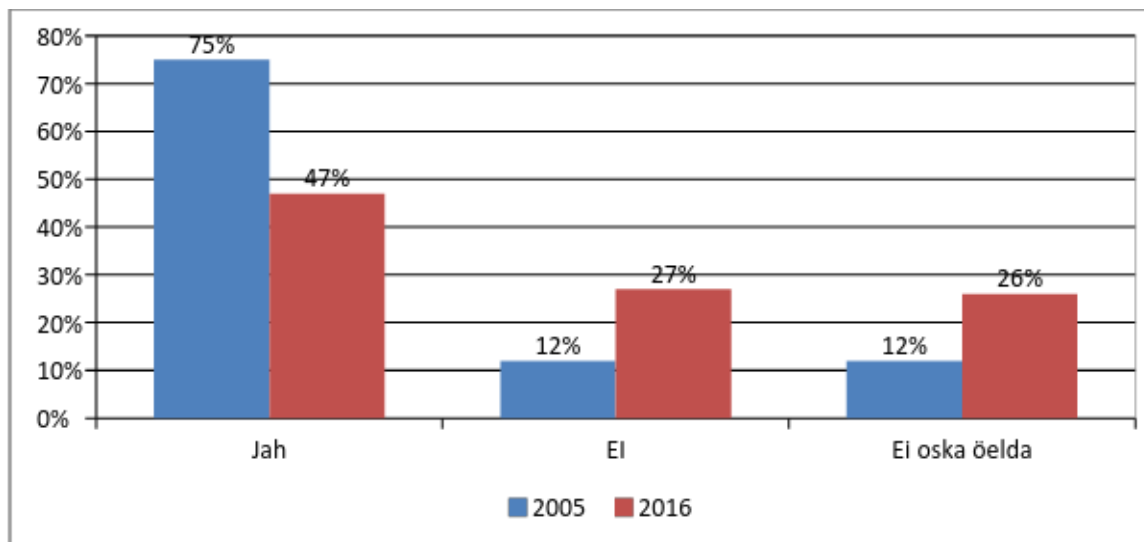
Vastanutel paluti hinnata peamisi takistusi turismiga tegelemisel. Nagu ka 2005. aasta küsitluses oli ka 2016. aastal vastanute seas kõige populaarsem vastus finantseerimisraskused. Kahjuks on vastanute protsent suurenenud 34.2%-lt 50%-le. 28.6% vastanutest ütlesid, et turismiarendamist takistab ebapiisav külastatavus. Samas võttes arvesse, et Karula rahvusparki külastas 2016. aastal üle 55000 inimese, ei tohiks see probleem olla. Murekohaks võib pidada hooajalisust. Seda on öelnud ka 50% 2016. aastal küsimustikule vastanutest. Antud võrdluses on see kõige suurem kasv võrreldes 2005. aastaga (vahe 34.2%). Suurenenud on vastanute arv, kes peavad takistuseks huvipuudust

(22.1%). Vastava väljaõppe puudumine ja tihe konkurents on jäänud samale tasemele vastavalt muutus 2.4% ja 0.3%. Positiivne on, et 6% enam vastanuist ei näe mingeid takistusi turismiga tegelemisel. Muu all mõeldi 2005. aastal halbu teeolusid, ajapuudust, koprahajustusi, elektrikatkestusi, rangeid nõudeid, Natura 2000 piiranguid ja vanadust. 2016. aastal liigitati muu alla omavalitsuste passiivsus ja vähene turismitegevuse kordineerimine ja nõustamine. **(Tabel 24)**

Tabel 24. Peamised takistused turismiga tegelemisel

	2005	2016
Huvipuudus	2.6%	27.1%
Vastava väljaõppe/oskuste puudumine	10.5%	12.9%
Tihe konkurents	2.6%	2.9%
Finantseerimiskõrvaldused	34.2%	50%
Rahvusparki piirangud	7.9%	30%
Ebapiisav külastatavus	2.6%	28.6%
Hooajalisus	15.8%	50%
Muu	21.1%	28.6%
Takistusi ei ole	2.6%	8.6%

Jooniselt 11 on näha, et inimeste arvamused on võrreldes 2005. aasta uurimistööga oluliselt muutunud. Kui 2005. aastal arvas 75%, et turismi arendamine parandab kohalike elanike elukvaliteeti, siis 2016 küsitluses oli see langenud 47%. Ainult 12% vastanutest arvas 2005. aastal, et turismi arendamine ei paranda kohalike elanike elukvaliteeti. 2016. aasta küsitluses on see 27%. Inimeste hulk, kes ei osanud küsimusele vastata on tõusnud 14%. Põhjuseks võib tuua 2008. aasta majanduskriisi, mis tabas valusalt kohalikke elanikke. Teine põhjus võib olla ka, et kohalik elanik on huvitatud lihtsalt looduskaunis kohas elamisest ja laste kasvatamisest.

Joonis 11. Hinnang turismile, kui kohalike elanike elukvaliteedi parandamise võimalusele

Tabel 25. Kohalike häiritus turismist

	2005	2016
Mind ei häiri midagi	44.7%	37.1%
Liigne lärmakus	18.4%	15.7%
Ükskõikne ja hoolimatu suhtumine loodusesse	21.1%	14.3%
Lugupidamatu suhtumine kohalikesse elanikesse	18.4%	11.4%
Autodega sõitmine väljaspool selleks ettenähtud alasid	25%	18.6%
Lõkke tegemine väljaspool selleks ettenähtud alasid	15.8%	7.1%
Telkimine väljaspool selleks ettenähtud alasid	11.8%	5.7%
Kohalike elanike privaatsuse häirimine	18.4%	7.1%
Prügistamine	36.8%	30%
Muu	32.9%	35.3%

Võrreldes 2005. aastaga on Vastanute protsent, keda ei häiri turistide tegevuses midagi vähenenud 7.6%. Samuti on vähenenud ka üldine häiritus. Tegurid, mis elanikke häirivad on erinevad. Üks tegurites on liigne lärmakus, mis on võrreldes 2005. aastaga vähenenud 2.7%, ükskõikne suhtumine loodusesse on vähenenud 6.8%. Lugupidamatu suhtumine kohalikesse elanikesse on vähenenud 7%. Autodega sõitmine väljaspool selleks ettenähtud alasid on vähenenud 6.4%. Lõkke tegemine väljaspool selleks ettenähtud alasid on

vähenenud 8.7%. Telkimine väljaspool selleks ettenähtud alasid on vähenenud 6.1%. Kohalike elanike privaatsuse häirimine on vähenenud 11.3%. Prügistamine on vähenenud 6.8%. Muu all on 2016. aasta uurinuks märgitud Kiiruse ületamine külavaheteedel ja autode parkimine väljaspool ettenähtud alasid. Muu all 2005. aastal peeti märgiti atv-de ja lumesaanidega sõitmist. Antud tabelis tuleb silmas pidada, et 2005. aastal tehtud uuringus oli lumesaaniga ja atv-ga sõitmine väljatoodud eraldi punktidenä ja 2016. aastal oli eraldi punktidenä välja toodud kiiruse ületamine ja valesti parkimine eraldi punktidenä. **(Tabel 25)**

5. Karula haldamine ja arengu perspektiivid

Rahvuspargi halduskorraldus, mis on kohalikele elanikele hästi arusaadav ja läbipaistev, on heade suhete hoidmise ja arendamise üks alustest. Karula rahvuspargi administratsioon(direktor Pille Tomson) tegeles rahvuspargi arendamisega aastatel 1993-2005. Rahvuspark tegutses juriidilise isikuna perioodil 24.07.1994-31.12.2005.

Rahvuspargi tegevust nõustas ühiskondlik rahvuspargi nõukogu tehes ettepanekuid rahvuspargi direktorile, kohlikele omavalitsusüksustele, maavalitsusele ja keskkonnaministrile. Esimene Karula rahvuspargi kaitse-eeskiri, mis hakkas kehtima 03.03.1995. a. määras Karula rahvuspargi valitsejaks Karula rahvuspargi administratsiooni direktori. (RT I 1995, 30,381).

Seoses Eesti looduskaitsealade ümberstruktureerimisega hakkas 22.06.2006 kehtima teine Karula rahvuspargi kaitse eeskiri, millega määrati kaitseala valitsejaks Keskkonnaministeriumi Valgamaa ja Võrumaa keskkonnateenistused.(RT I 2006,31,243).

Alates 01.02.2009 on Karula rahvuspargi valitsejaks Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regioon.(RT I 2009,7,48).

Kaitse-eeskirjaga määratakse kindlaks erineva kaitsekorruga võõndid kaitsealal. Karula rahvuspargis on 2 loodusreservaati, Pautsjärve loodusreservaat ja Kaadsjärve loodusreservaat. Loodusreservaadi kaitse-eesmärgiks on ökosüsteemide arengu tagamine üksnes loodusliku protsessina. Loodusreservaadis on keelatud igasugune inimtegevus, sealhulgas inimeste viibimine, Lubatud on teha ainult järelvalve-ja päästetöid. Loodusreservaadis võib viibida kaitseala valitseja loal teadustegevuse ja loodusobjektide seisundi jälgimise ning hindamise eesmärgil.

Karula rahvuspargis on 27 sihtkaitsevööndit. Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate looduslike ja poollooduslike koosluste säilitamiseks. Täielike majanduspiirangutega sihtkaitsevööndites on lubatud külastamine, marja-ja seenekorjamine. Mõnes kaitse-eeskirjas kindlaks määratud sihtkaitsevööndis on lubatud üksikud looduskaitse-eesmärkidele vastavad mandustegevused.

Piiranguvööndeid on Karula rahvuspargis 12. Piiranguvööndid on inimestega asustatud alad pärandkultuurmaastiku kaitseks. Piiranguvööndites on peamine kaitseabinõu majandustegevuse kooskõlastamise nõue rahvuspargi valitsejaga, et kõik, mis inimese poolt looduses paika pannakse oleks tehtud kahjustamata maastikku, kauneid vaateid, väärtuslikku kooslust või liike. (Karula rahvuspargi kaitse-eeskiri nr.149.22.06.2006).

Algaastad peale pargi asutamist 1993. a. tõid kaasa probleemeseosesarusaamatusteganing teatud määral vastuseisuga kohaliku elanikonna hulgas. Mõned suhtusid kaitsealasse vähem kui partnerisse ja rohkem kui tülikasse piirangute tekitajassee (Tomson 2014).

Mati Urbanik asus Karula rahvuspargis loodusvahina tööle 1999. a. veebruaris (toonane ametinimetus „keskonnajärelevalve töötaja“). Rahvuspark oli siis juba ligi kuue aastane

kuid selle territooriumil esines endiseltseadusevastast metsaraiet ning kalade röövpüüki. Suureks mureks olid metsatulekahjud, mida põhjustasid inimeste hooletus ja tuli ette ka tahtlikke süütamisi. Probleemiks olid prügistajad. (Urbanik M. 2013). Seega oli rahvuspargi töötajate üheks põhiülesandeks leida võimalusi teha koostööd kohaliku elanikkonnaga, et nad käituksid kui rahvuspargi töötajatele liitlased võitluses enamasti väljaspoolt tulnud korrarikkujatega. Kohalikele inimestel tuli tõestada, et rahvuspark on piirkonda lisaväärtuste tooja ja ka kohapealne tööandja. Järjepideva aktiivse suhtluse käigus selgitati kohalikele rahvuspargi tähtsust ja vajalikkust, et säiliks mets, niidud ei kasvaks võssa ja järved ei kasvaks kinni. Algatati koolitusi. Alates 1999. a. on neli korda aastas ilmunud igasse kohalikku postkasti Karula rahvuspargi infoleht „Tarupettäi“, kus tutvustati väärtusi, mille tõttu on kohalikele aladele loodud rahvuspark. Infolehest saavad inimesed teada rahvuspargis toimuvast ja kavandatavast.

Kui seadusi muudetakse, võimaldab infoleht selgitada muutuste mõju rahvuspargi elanike ja maaomanike elule. Infolehes on võimalik arutada mitmesuguseid teemasid, mis rahvuspargialal elavaid inimesi puudutab ja huvitab. Esialgu andis lehte välja Karula rahvuspargi administratsioon, alates 2007.a ilmus leht MTÜ Karula Hoiu Ühing toel. Praegu ilmub leht Karula Hoiu Ühingu ja keskonnameti koostööna (Tomson2014).

MTÜ Karula Hoiu Ühing loodi aastal 2001 Karula kihelkonnas. MTÜ võttis oma tegevuses eesmärgiks toetada rahvuspargi arengut, kaitsta, säilitada ning tutvustada Karula loodust ja kultuuri. MTÜ taotleb toetusraha fondidelt, korraldab vabatahtlikele talguid, organisserib koolitusi (palkhoonete renoveerimine, maakividest ehitamine, laastukatuse panemine, puittarade ja küttekollete ehitamine). MTÜ viib läbi ühisprojekte Rõuge kihelkonna ja Hargla kihelkonnaga.

Karula. rahvuspark kuulub üleeuroopalisse kaitsealade võrgustikku Natura 2000. Projekt „Natura 2000 biotoopide alalhoidmine Karula rahvuspargis“ viidi läbi aastatel 2001-2004. Projekti üks eesmärke oli soodustada kohalike elanike kariloomade pidamist, mis tingiks

loomadele talvesööda varumise vajaduse ja seeläbi niitude hooldamise Euroopa Liidu keskkonnaprojektide kaasrahastamise programmi "LIFE" toetusrahadega osteti ja anti lepingu alusel talunike kasutusse kariloomi, võsasaed, niitmiseks ja heinakogumiseks vajalikku tehnikat.

Karula rahvuspargi esimene kaitsekorralduskava koostati aastateks 2001- 2005 ja täideti 80% ulatuses. Kaitsekorralduskavaga planeeritakse ette kaitsealal teostatavad uurimis- ja korrastustööd tähtsuse järjekorras, määratakse kindlaks teostamise aeg ja maksumus. Kaitsekorralduskava oluliseks osaks on üldised põhimõtted, millest kaitseala valitseja lähtub kaalutusotsuste tegemisel ning millest kaitseala maaomanikud ja elanikud võiksid lähtuda oma tegevuste planeerimisel-teostamisel.

Esmese kaitsekorralduskava koostas Rein Drenkhan (perioodil 01.01.1998-31.12.2001 Karula rahvuspargi teadusspetsialist, praegu Eesti Maaülikooli metsapatoloogia dotsent). Kava koostamisel oli abiks töö-grupp kuhu kuulusid Rainer Kuuba, Henno Peegel, PilleTomson, Mati Urban, Merike Tsimmer. Kaitsekorralduskava koostamise peeti pikki arutelusid vallavolikogudes, et võimaluste piires arvestada kohalike inimeste seisukohti ja vajadusi.

Teine kaitsekorralduskava koostati aastal 2008 ja peaks saama täidetud aastaks 2018. Kava vormistas ja protsessi juhtis Kaili Preismann. Kava koostamise töögrupis olid Jüri Drenkhan, Rene Freiberg, Pille Tomson, Mati Urbanik, jällegi arengukava koostamisel osalesid aktiivselt kohalikud elanikud ja maaomanikud. Karula rahvuspargi koostöökogu moodustati 2011.a. alanud Karula Hoiu Ühingu projekti „Meie Karula“ raames. Ametlikult kinnitati Karula rahvuspargi koostöögu staatus ja põhikiri Keskkonnaameti peadirektori poolt 06.11.2012.(käskkirjale nr.1-4, 1/12/504.Lisa 1).

Koostöökogu on nõuandev kogu rahvuspargi valitsejale rahvuspargi kaitse-eesmärkide täitmisel. Kogunetakse kaks korda aastas. Koostöökogu ülesandeks on aidata kaasa

rahvuspargi stabiilsele arengule ja muuta paremaks riigiasutuste, kohalike omavalitsuste ja kogukondade tööd. Koostöökogusse kuuluvad: Keskkonnaamet-3 esindajat, Riigimetsa Majandamise Keskus-2 esindajat, Karula Vallavalitsus-1 esindaja, Antsla Vallavalitsus-1 esindaja, Kohalikud talunikud-2 esindajat, Turismieetvõtja- 1 esindaja, Karula Hoiu Ühing-2 esindajat, Viru Instituut -1 esindaja

Aastatega on Karula rp muutunud üheks paremini uuritud kaitsealaks Eestis. Praeguseks on saavutatud olukord, kus enamasti valitseb pargi juhtimisstruktuuride ja kohaliku elanikkonna vahel arusaamise ja koostöö õhkkond. Täna Karula rahvuspargis tugineb looduskaitse kohalikule rahva aktiivile osalusele ja initsiatiivile (Tomson2014).

Karulas on palju, mida uurida ja kaitsta. Täna Karula rahvuspargis korraldavad looduskaitset terve rida asutusi. Üheks selliseks asutuseks on Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regioon (kaitseala valitseja), kelle ülesanded on (a) rahvuspargis vajalike tööde ja kaitsekorra planeerimine; (b) erinevate kooskõlastuste tegemine ja lubade andmine; (c) seire ja uuringute läbiviimine; (d) keskkonnahariduslike õppeprogrammide läbiviimine; (e) infotrukiste koostamine; ning (f) loodusõhtute ja infopäevade korraldamine.

Teiseks asutuseks on Riigimetsa Majanduse Keskus(RMK), kelle ülesanded on (a) külastuste korraldamine; (b) maahoolduse korraldamine; ning (c) riigimaadel erinevate kaitsekorralduslike tegevuste rakendamine.

Lisaks teostab Keskkonnainspeksioon järelvalvet, menetleb keskkonnavalitsuseid õigusrikkumisi ja kuritegusid.

KOKKUVÕTE

Käesolev töö võtab kokku Karula rahvuspargis 2016. a. sügisel läbi viidud kohalike leibkondade küsitluse tulemused, ning teostab võrdleva analüüsi 1998. ja 2005. a. sarnaste küsitluste tulemustega. Vaatamata 20 a. jooksul aset leidnud arvestatavatele muutustele elanike haridustasemes, vanuselises jaotuses ja piirkonna majanduses, on Karula rahvuspargi elanike suhtumine loodushoidu endiselt positiivne. Nende Karula piirides elavate inimeste osakaal, kes on oma olukorraga rahul, on võrreldes 2005. aastaga kasvanud. Enim väärtustatakse rahvuspargi loodust, nimetades seda Karulas elamise peamisteks ajendiks.

Võrreldes 2005.a. on turismi osakaal Karula elanike majandustegevuses vähenenud. Samas on rahvuspark jätkuvalt populaarne sihtkoht, mida külastab aastas ligikaudu 55 000 inimest. Peamised põhjused Karula külastamiseks on kultuuripärandiga tutvumine ja korilusega tegelemine.

Küsitlus tõi ilmsiks ka elanike hinnagul turismiga kaasnevad peamisteks probleemid, milleks on prügistamine, piirkiiruse ületamine külavahe teedel, autodega sõitmineselleks mitte ettenähtud kohas jms. Võrreldes 2005. aastaga on häirivate tegurite mõju vähenenud ja külastajad on muutunud loodushoidvamaks.

Kohalike elanike arvates on kõige populaarsemad vaatamisväärsused rahvuspargis Karula järved. Eelkõige meelitavad suvelkülastajad ujuma Ähi- ja Õdrijärv. Teised populaarsed turistide tõmbepunktid on vaatetornid ja matkarajad.

Tuleb märkida, et aastatega on huvi turismi arendamise vastu Karula elanike hulgas langenud. Peamisteks takistusteks on nimetatud tegevuse tugev hooajalisus, finantseerimiskasused ja kaitsekorrast tulenevad piirangud. Üldiselt aga kaitsekorrast tulenevad piirangud kohalike elanike nende sõnul igapäevast elu ei häiri.

Enamik elanikkonnast on rahvuspargis toimuvatest sündmustest ja plaanidest teadlikud.

Kuigi peamised infoallikad nagu kohalik infoleht „Tarupettäi“ on jäänud samaks, kasvanud on internet kasutamine ja infovahetus kaaselanikega.

KASUTATUD KIRJANDUS

Raamatud ja artiklid

Andereck, K. L., Knopf, K.M., Valentine, K.M., Vogt, C.A., 2005. Resident's perceptions of community

Ceballos-Lascurain, H. (1987) The future of ecotourism. Mexico J, January:13–14

Cloke, P., & Perkins, H. (1998). “Cracking the Canyon with the awesome foursome”: Representations of adventure tourism in New Zealand. Environment and Planning D: Society and Space, 16, 185–218.

Dustin, D., McAvoy, L., & Schultz, J. (1987). Beware of the merchant mentality. Trends, 24(3), 44–46.

Hung, K., Sirakaya-Turk, E.& Ingram L.J. (2010) Testing the Efficacy of an Integrative Model for Community Participation

Lamp, M-L., Reimann, M., 2005. Turism ja kohalik kogukond Karula rahvuspark. Riikliku Looduskaitsekeskuse Põlva-Valga-Võru regiooni Karula kontor. Aruanne, 106 lk.

Rohtmets, I. Euroopa põlislaante sümboli langus ja tõus//Horisont nr.5 /2012

Talvi, T. 2014.Loodus- kaitse sajand.Tallinn: kirjastus Oomen OÜ.Lk.19-23/247

Tammiksaar, E. 2014.Looduskaitse sajand. Tallinn: kirjastus Oomen OÜ. Lk.14-15/ 247

Tomson, P. 2014.Looduskaitse sajand rahvuspark.Tallinn: kirjastus Oomen OÜ. Lk178/247

Tosun (2000). “Limits to Community Participation in the Tourism Development Process in Developing Countries.” Tourism Management, 21: 613-33.

Tõnisson, A. 2014.Loodushoiu sajand. Tallinn: kirjastus Oomen OÜ.Lk.12/247

Urbanik, M. Loodusvahina Karulas, detsember 2013. Eesti Loodus

Williams, D., & Patterson, M. (1999). Environmental psychology: Mapping landscape meanings for ecosystem management. In H. Cordell & J. Bergstrom (Eds.), Integrating social sciences with ecosystem management (pp. 141–160)

Wray, K., Espiner, S., Perkins, H. C., 2010. Culturar clash: Interpreting established use and new tourism activiries in protected natural areas. Scandinavian J. of Hospitality and Tourism 10 (3), 272-290.

Interneti allikad

Brown, M. The Salt Lake Tribune

http://archive.sltrib.com/story.php?ref=/news/ci_15050830

Keskkonnaagentuuri infoleht

„EELIS“http://loodus.keskkonnainfo.ee/avalik/el_fil/ulevaade_stat_2015.htm

Leibkond <https://www.stat.ee/58966>

Riigiteataja <https://www.riigiteataja.ee/index.html>

LISA 1

KÜSIMUSTIK

Lugupeetud Karula rahvusparki elanik!

Käesoleva küsitluse eesmärgiks on teada saada, milline on kohalike elanike arvamus Karula rahvusparkis toimuva turismitegevuse ning sellega kaasnevate mõjude kohta. Saadud tulemusi kasutatakse Tallinna Ülikooli Terviseteaduste ja Spordi Instituudi bakalaureuse töös ja Karula Rahvusparki administratiivses tegevuses.

Ankeet on anonüümne ning kogutud materjali kasutatakse ainult statistiliselt üldistatud kujul bakalaureuse töö koostamisel ning uuringust tulevad kokkuvõtted ja ettepanekud esitatakse ka Keskkonnaametile. Loodame väga, et küsitlus pakub Teile huvi ning Te olete nõus vastama küsimustele.

Teie meeldivale koostööle lootma jäädes

Marko Slastinovski Tallinna Ülikooli rekreatsioonikorralduse bakalaureuse õppe tudeng.

Küsimuste korral saate ühendust võtta või e-posti aadressil: slastinovski@gmail.com

1. Millistel eesmärkidel külastatakse Karula rahvusparki Teie arvates kõige rohkem (Palun märkige kolm sobivamat varianti)?

- 1 looduse uurimine, tundma õppimine
- 2 kultuuripärandiga tutvumine (mõisad, muuseumid, rannakülad jne.)
- 3 vaatamisväärsustega tutvumine (loodus- ja kultuuriobjektid)
- 4 rannaskäik, suplus
- 5 puhkamine turismitaludes
- 6 matkamine
- 7 Karulale organiseeritud turismireisidel osalemine
- 8 puhkamine suvilates
- 9 sugulaste ja tuttavate külastamine
- 10 konverentsidel, seminaridel jms. osalemine
- 11 juhuslikud läbisõidud
- 12 marjade, seente korjamine
- 13 kalapüük
- 14 muu.....

2. Kas rahvuspargis käib külastajaid Teie arvates...

- 1 väga vähe
- 2 vähe
- 3 piisavalt
- 4 palju
- 5 väga palju

3. Millised piirkonnad/vaatamisväärsused rahvuspargis on Teie arvates kõige populaarsemad?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

4. Millistes rahvuspargi piirkondades Te ise kõige meelsamini käite puhkamas, vaba aega veetmas, sportimas vms. eesmärkidel?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

5. Kas olete märganud, et teatud piirkonnad/vaatamisväärsused on külastajate tagajärjel kahjustada saanud?

- 1 Jah 2 Ei 3 Ei oska öelda

Kui jah, siis millised?
.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Kas turistid häirivad Teie privaatsust?

- 1 üldse mitte
- 2 vähe
- 3 tihti
- 4 alati

7. Kas teid häirib küllastajate liikumise ja tegevuse juures:

- 1 mind ei häiri midagi
- 2 liigne lärmakus
- 3 ükskõikne ja hoolimatu suhtumine loodusesse
- 4 lugupidamatu suhtumine kohalikesse elanikesse
- 5 autodega sõitmine väljaspool selleks ettenähtud alasid
- 6 kiiruse ületamine külavaheteedel
- 7 autode parkimine väljaspool selleks ettenähtud alasid
- 8 lõkke tegemine väljaspool selleks ettenähtud alasid
- 9 telkimine väljaspool selleks ettenähtud alasid
- 10 kohalike elanike privaatsuse häirimine
- 11 prügistamine
- 12muu.....
.....

**8.Kas te olete pidanud küllastajaid korrale kutsuma? Kui jah, siis kuidas?.....
.....**

9. Mil määral Teie leibkonna sissetulek sõltub turismist?

- 1 ei sõltu üldse
- 2 sõltub vähesel määral
- 3 sõltub oluliselt
- 4 peamine sissetuleku allikas

10. Kas rahvuspargis ja selle ümbruses on piisavalt turismiga tegelevaid ettevõtteid?

- 1 Jah 2 Ei 3 Ei oska öelda

11. Milliste ettevõtete teenustest tuntakse Teie arvates kõige enam puudust?

- 1 transporditeenused (buss, takso, auto)
- 2 kaubandus
- 3 toitlustuskohad
- 4 majutusettevõtted
- 5 suveniiride, käsitöö jms. müük
- 5 varustuse laenus (jalgrattad, paadid jne.)
- 6 harrastusvõimalused (ratsutamine, matkakorraldus jms.)
- 7 muu
-

12. Kuidas hindate kohalike elanike aktiivsust üldiselt (ürituste korraldamine, arvamuse avaldamine, seltsitegevuse arendamine, rahvakoosolekutest jms. osavõtmine, osalemine arengukava koostamisel)?

- 1 väga madal
- 2 tagasihoidlik
- 3 suur
- 4 väga suur

13. Kas Teie arvates on kohalikud elanikud huvitatud turismi arendamisest rahvuspargis ja selle ümbruses?

- 1 Jah
- 2 Ei
- 3 Ei oska öelda

14. Millised on Teie arvates peamised takistused turismiga tegelemisel (Palun märkige kolm sobivamat varianti)?

- 1 huvipuudus
- 2 vastava väljaõppe või oskuste puudumine
- 3 vähene turismitegevuse koordineerimine ja nõustamine
- 4 tihe konkurents
- 5 finantseerimiskeskused
- 6 rahvuspargi piirangud
- 7 ebapiisav külastatavus
- 8 hooajalisus
- 9 kohaliku omavalitsuse passiivsus
- 10 takistusi ei ole
- 11 muu
-

Kuidas võiks neid probleeme Teie arvates lahendada?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

15. Kas turismi arendamine parandab/parandaks Teie arvates kohalike elanike elukvaliteeti?

1 Jah 2 Ei 3 Ei oska öelda

16. Kas Karula rahvusparki ametkonnad (Keskkonnaamet/RMK) teevad Teie arvates koostööd kohalike elanikega turismi arendamisel?

1 Jah 2 Ei 3 Ei oska öelda 4 Ei, pigem takistab

Mis võiks olla Teie arvates teisiti?

.....
.....
.....

17. Kas kohalikud elanikud on piisavalt informeeritud Karula rahvusparki ametkondade (Keskkonnaamet/RMK) tegevustest?

1 Jah 2 Enam-vähem 3 Ei 4 Ei oska öeld

18. Kuidas olete rahvusparki tegevuste kohta peamiselt informatsiooni saanud?

1 teiste rahvusparki elanike kaudu

- 2 ajalehtedest
- 3 internetist
- 4 ametnikega suheldes (nii suuliselt kui kirjalikult)
- 5 ei olegi saanud
- 6 muu

19. Kas rahvuspargi kaitsekorrast tulenevad piirangud takistavad teie igapäevast tegevust?

- 1 Jah
- 2 Ei
- 3 Ei oska öelda

Kui jah, siis millised piirangud takistavad teie igapäevast tegevust ?

.....

.....

.....

.....

.....

20. Hinnake järgnevaid väiteid enda seisukohalt lähtudes	Jah	Ei oska öelda	Ei
1. Karula rahvuspargi olemasolu tõttu olen saanud majanduslikku kasu.	1	2	3
2. Loodan tulevikus saada majanduslikku kasu Karula rahvuspargis elamisest või rahvuspargi olemasolust.	1	2	3
3. Mul on hea tunne, et elan Karula rahvuspargis.	1	2	3

21. Kas Teie arvates on kohalik omavalitsus soodustanud turismi arengut Karula rahvuspargis.

- 1 jah

- 2 ei
3 ei oska öelda

22. Kas Karula loodus väärrib kaitsmist?

- 1 jah, kindlasti väärrib
2 jah, mingil määral
3 mitte eriti
4 siin pole midagi sellist, mis kaitset vajaks

23. Palun märkige oma isikuandmed.

- 1 Teie sugu: • mees • naine
- 2 Teie vanus:aastat
- 3 Elukoht:(küla või alevi nimi)
- 4 Amet või tegevusvaldkond:
- 5 Haridustase: • algharidus
• põhiharidus
• keskharidus (keskkool, gümnaasium)
• kutseharidus (kutsekool, tehnikum)
• kõrgharidus
• teaduslik kraad
- 6 Kas Te olete rahvusparki territooriumil: • metsaomanik
• turismiettevõtja

- teenindussektori töötaja (poemüüja jms)
talupidaja
- turismitegevusest kaudselt tulusaaja,
kuidas (
- muu
.....

24. Kui Teil on arvamusi või kommentaare seoses küsimustikus käsitletud teemadega, siis olen tänulik, kui Te need siia kirjutate.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Tänan Teid!